

คู่มือประชาชนรัฐร่วมใจ เผ่าระวังไฟป่า ลดหมอกควัน

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คำนำ

ด้วยในช่วงระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนพฤษภาคมของทุกปี พื้นที่ภาคเหนือ มักประสบปัญหาไฟป่าและหมอกควัน เนื่องจากสภาพพื้นที่มีลักษณะเป็นแอ่งกระทะล้อมรอบด้วยภูเขาสูง ตลอดจนวิถีชีวิตของเกษตรกร จะทำการเผาตอซัง เพื่อเตรียมพื้นที่เพาะปลูกใหม่ รวมทั้งมีการลักลอบการเผาป่าเพื่อหาของป่าทำให้เกิดปัญหาหมอกควันในพื้นที่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน คุณภาพสิ่งแวดล้อม และ ทัศนวิสัยในการคมนาคมทั้งทางบกและทางอากาศ เพื่อให้การเตรียมการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันภาคเหนือ ปี 2560 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดการบูรณาการร่วมกัน จึงจัดการประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาไฟป่าหมอกควันและการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ปี 2560

นโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาไฟป่า หมอกควันและการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ปี 2560 แนวทางปฏิบัติในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน “3 มาตรการเชิงพื้นที่ 4 มาตรการบริหารจัดการ” (3 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ป่าอนุรักษ์/พื้นที่ป่าสงวน พื้นที่เกษตร พื้นที่ริมทางหลวง) และ 4 มาตรการบริหารจัดการ ได้แก่ มาตรการบริหารจัดการ (ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ จังหวัดและ อำเภอ มาตรการสร้างความตระหนัก มาตรการลดปริมาณเชื้อเพลิง มาตรการประชารัฐ • ความร่วมมือข้ามแดน การป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ระหว่างพื้นที่ชายแดน ระหว่างประเทศไทย-พม่า • การสร้างความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน คือการสร้างความตระหนักของ ภาคประชาชนร่วมกับภาครัฐ การใช้ กฎกติกา สังคม หมู่บ้านเพื่อสร้างกระแส และการบังคับใช้กฎหมาย ร่วมกำกับควบคุม

ดูแล การป้องกัน เป็นสิ่งที่สำคัญ แต่การพัฒนาเพื่ออนุรักษ์พื้นที่การใช้ประโยชน์ของชุมชนพร้อม ดูแลพื้นที่ป่าก็เป็นสิ่งจำเป็น ปีนี้เน้นกิจกรรมธนาคารกิ่งไม้ การส่งเสริมใช้สารชีวภาพย่อยสลายต่อซังข้าว

- การดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน 3 ขั้นตอน

1) ขั้นตอนเตรียมการ (ก่อนเกิดไฟ) ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน การบูรณาการเครือข่าย อาสาสมัครเฝ้าระวังไฟป่า ลดหมอกควัน ประสานการทำงานและบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

2) ขั้นตอนการปฏิบัติการ (ขณะเกิดไฟ) วิเคราะห์สถานการณ์ “ทำยังไงให้คนไม่จุด” วางกำลังในพื้นที่ให้เพียงพอ เฝ้าระวัง เมื่อเกิดไฟ “เข้าถึงให้เร็ว ดับให้เร็ว” อาศัยความรู้เทคนิค อุปกรณ์ สรรพกำลังทั้ง กำลังพล และ อาภาศยาน ให้เพียงพอ

3) ขั้นตอนการฟื้นฟู (หลังเกิดไฟ) การฟื้นฟูและถอดบทเรียนการทำงาน

- เน้นการประชาสัมพันธ์ ณรงค์ สื่อสาร สร้างความตระหนัก ให้ความรู้ความเข้าใจ โดยเฉพาะ การสร้างกระแสสังคม ประณามคนจุดไฟเผาป่า ให้รางวัลผู้แจ้งข่าวสถานการณ์และให้เบาะแสคนจุดไฟเผาป่า ให้กำลังใจเจ้าหน้าที่ดับไฟ ยกย่องเชิดชูสื่อสาร ให้สังคมภายนอกได้รับรู้

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สารบัญ

ส่วนที่ 1 การแจ้งเตือนและการรายงานข่าว	5

ส่วนที่ 2

การมีส่วนร่วมของประชาชนเผ่าระวังไฟป่า หมอกควัน	9

ส่วนที่ 3 ชุมชนที่นี่...ปลอดการเผา	13

- บ้านน้ำปาง อำเภอน้ำปาง จังหวัดน่าน 14
- บ้านแม่เลียบ อำเภอโชคชัย จังหวัดเชียงราย 39
- บ้านแม่กลางหลวง อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงใหม่ 59

ส่วนที่ 4 บทสรุป	83

ส่วนที่ 5 ทำเนียบชุมชนปลอดการเผา	91

ส่วนที่ 1

การแจ้งเตือน
และการรายงานข่าว

การแจ้งเตือนและการรายงานข่าว

ประชารัฐร่วมใจ แก่ปัญหาไฟฟ้า-หมอกควัน

ขอความร่วมมือประชาชนทุกภาคส่วนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมกับการทำงานของภาครัฐและภาคเอกชน สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายอาสาสมัครเป็นกลไกเฝ้าระวัง งดการเผาทุกชนิด หลีกเลี่ยงกิจกรรมที่ก่อให้เกิดหมอกควันและไฟฟ้า

พบเห็นการลักลอบ จุดไฟเผาป่าในเขตชุมชนและริมทาง แจ้งสายด่วน

- กรมป่าไม้ 1310 กด 3
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช 1362
- กรมป้องกันบรรเทาสาธารณภัย 1784

- การรายงานข่าวผ่าน App : Arsa4Thai

1. หมอกควัน/ไฟฟ้า	2. ปัญหาน้ำ	3. ปัญหาขยะ
4. กิจกรรมที่ทำ	5. มลพิษสิ่งแวดล้อม	6. เรื่องอื่นๆ

ผู้ใช้งานสามารถเลือกหัวข้อเรื่องในการรายงานสถานการณ์ เลือกตำแหน่งของแผนที่ที่เกิดเหตุการณ์ และเลือกไฟล์ที่จะแนบส่ง (บทความ รูปภาพ คลิปเสียง หรือวิดีโอ) ได้ และสามารถดูงานเพื่อติดตามแก้ไขปัญหไฟป่า-หมอกควัน ได้ทันท่วงที

ส่วนที่ 2

การมีส่วนร่วมของประชาชน
เผื่อระวังไฟฟ้า หมอกควัน

การมีส่วนร่วมของประชาชน เฝ้าระวังไฟฟ้า หมอกควัน

เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

มีการจัดทำแผนชุมชนเพื่อควบคุมและป้องกันปัญหาหมอกควัน การสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน เฝ้าระวังเตือนภัย และสร้างเครือข่ายกับหมู่บ้านใกล้เคียงร่วมมือกันป้องกันและควบคุมไฟฟ้า

การกำหนดกฎระเบียบชุมชน

ข้อบังคับที่ชุมชนจัดทำ เพื่อเป็นข้อตกลงร่วมกัน และหากมีผู้ใดฝ่าฝืนถูกลงโทษ ตามที่กำหนดหรือถูกต่อต้านจากคนในชุมชน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน

สำรวจพื้นที่เสี่ยงในการเกิดไฟฟ้าเพื่อจัดทำแนวกันไฟ การจัดเวรยามร่วมเป็นเครือข่ายอาสาสมัครดับไฟฟ้า

การลดและควบคุมไฟฟ้า : ทฤษฎีป่าเปียก

ใช้คลองส่งน้ำและปลูกพืชตามแนวคลอง สร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น ปลูกต้นกล้วยในพื้นที่ที่กำหนดจะช่วยอุ้มน้ำได้มากกว่าพืชอื่นๆ

ลดการเผาภาคการเกษตร

การจัดการวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรโดยไม่เผา นำไปทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ หรือพลังงานทางเลือก การไถกลบ

ไม่เผาขยะมูลฝอย

ไม่ให้มีการเผาขยะมูลฝอยในชุมชนและบริเวณริมข้างทาง ลดและคัดแยกขยะเพื่อนำกลับไปใช้ใหม่ นำกิ่งไม้ ใบไม้ทำปุ๋ยหมักแทนการเผาทิ้ง

ส่วนที่ 3

ชุมชนที่นี่...
ปลอดการเผา

ศูนย์การเรียนรู้หมู่บ้านต้นแบบปลอดการเผา

บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

บ้านน้ำพาง ก่อตั้งประมาณ ปี พ.ศ.1944 โดยมีเจ้าพญาตระกูลท้าวเชื่อนจักร ที่อพยพมาจากเชื้อสายชาวพม่า การที่มาตั้งหมู่บ้าน บริเวณนี้ เพราะว่ามีลำน้ำห้วยไหลผ่านหลายสาย จากหนังสือพระธรรมโบลาน ที่วัดหนองแดง อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน ได้บันทึกว่า เดิมชาวบ้านน้ำพางอพยพมาจากอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เริ่มต้นตั้งหมู่บ้านมีบ้านเพียง 4 หลัง ต่อมาก็มีเพิ่มขึ้น

มีตำนานกล่าวว่า มีนายพรานตามล่าวัวโพงมาถึงบริเวณนี้ ซึ่งมีลำน้ำอยู่ ผู้คนจึงเรียกว่าน้ำพราน หมู่บ้านได้ตั้งชื่อตามลำน้ำพราน จากคำว่าพรานเพี้ยนเป็น คำว่าพาง จึงกลายเป็นบ้านน้ำพางในเวลาต่อมา

บ้านน้ำพางได้ยกฐานะเป็นหมู่บ้าน หมู่ที่ 4 ตำบลหมอเมือง มี 23 ครัวเรือน โดยมีบ้านน้ำแฉะ และบ้านน้ำปู้ อยู่ในความปกครอง จนถึงวันที่ 28 มิถุนายน 2524 ได้แยกเป็นหมู่บ้านต่าง ๆ และมาขึ้นอยู่กับตำบลน้ำพาง และมีผู้ใหญ่บ้านปกครองมาจนถึงปัจจุบัน ในช่วงระยะเวลาหนึ่งบ้านน้ำพางเคยเป็นพื้นที่แห่งการแย่งชิงมวลชน จากการขยายตัวเข้ามาของลัทธิคอมมิวนิสต์จากประเทศจีน

ลักษณะที่ตั้ง

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อุทยานแห่งชาติดอยภูคา ตำบลหนองแดง ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านน้ำพระทัย หมู่ที่ 8 ตำบลน้ำพาง ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านใหม่ หมู่ที่ 7 ตำบลน้ำพาง ทิศตะวันออก ติดต่อกับ บ้านน้ำแฉะ หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำพาง

บ้านน้ำพาง

บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

หมู่บ้านปลอดการเผาบ้านน้ำพาง ในทุกต้นเดือนคณะกรรมการหมู่บ้าน มีการประชุมร่วมกับคนในหมู่บ้านน้ำพาง เพื่อชี้แจงแนวทางการป้องกัน และ งดการเผาเศษวัสดุทางการเกษตร **ซึ่งในช่วงหลังฤดูการเก็บเกี่ยวต้องเข้มงวด กวดขันในเรื่องของการงดการเผา** และส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกพืชเป็นการปลูกแบบปลอดการเผา หรือลดการเผาให้ได้มากที่สุด โดยมี 4 กิจกรรมหลักที่ดำเนินการ

บ้านน้ำปาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำปาง อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดน่าน

“ สิ่งที่เราจะทำต่อไป คือการพัฒนาพื้นที่ให้เป็น
เกษตรแบบยั่งยืน เราจะให้เกษตรกรเปลี่ยนวิถี ทั้งใน
เรื่องของการจัดการการเกษตร ทำให้เรามานั่งคุยกันว่า
หากว่าเรายังไม่เปลี่ยนวิธีคิดเปลี่ยนพฤติกรรม ชีวิตของ
เราคงไปได้ไม่ถึงไหนแต่เมื่อเราเริ่มทำให้ชาวบ้าน
ได้เห็นความสำคัญ ชาวบ้านก็พร้อมที่จะเปลี่ยน
ในเวลาอันใกล้ ”

กำนันสวาท ธรรมรักษา

กำนันหัวใจสีเขียว

บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพาง อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน

“เมื่อก่อนชาวบ้านหลังจากทำนาเสร็จ
ก็จะมีการเผา นา พาง เผาเศษถั่วเหลือง
เผาเศษวัสดุเหล่านี้ทิ้ง ชาวบ้านไม่ได้คิดนำมาทำให้เกิดประโยชน์
หลังจากได้รับความรู้ก็เล็งเห็นว่าเศษพางยังนำกลับมา
ใช้ประโยชน์ได้ เช่น เพาะเห็ด ทำปุ๋ยหมัก หรือให้วัวกิน
ทำให้ปัจจุบันพื้นที่นาของชุมชนเกือบ 100 %
ปลอดการเผา”

ผู้ช่วยกำนันสมชัย สุรินทร์

วิทยาการปลอดการเผา

บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

กฎกติกา ข้อกำหนด ข้อห้ามของชุมชน และบทลงโทษ
(ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)
บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

ข้อที่	กฎกติกา/ข้อกำหนด/ข้อห้าม	บทลงโทษ/ค่าปรับ
ด้านป่าไม้		
1	ห้ามบุศดกลายนอกและภายในชุมชน ห้ามไฟเพื่อการดำ	ปรับ 500 บาท
2	ห้ามบุศดกลายนอกและภายในชุมชน ตัดไม้ไฟและเก็บ หน่อไม้เพื่อการดำ	ปรับ ลำ/เล่มละ 100 บาท กก.ละ 100 บาท
3	ห้ามบุกรุกแผ้วถางป่าเพิ่มเติม (เว้นแต่ที่ทำกับเดิม/ ป่าเต็งรัง ที่ปล่อยไว้ไม่เกิน 3 ปี)	ปรับ ไร่ละ 2,000 บาท
4	ห้ามจุดไฟเผาป่าในพื้นที่ทุกแห่งโดยเด็ดขาด	ปรับ 500 บาท
5	ห้ามล่าสัตว์ป่าทุกชนิดในเขตป่าอนุรักษ์ (กรณีสัตว์ใหญ่ เช่น ช้าง เสือ ลิง เป็นต้น ห้ามล่าในทุกเขตพื้นที่)	ปรับ 1,000 บาท

จากความเห็นชอบของที่ประชุมประชาชนหมู่บ้านเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2556

บ้านน้ำพาง

บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

กฎกติกา ข้อกำหนด ข้อห้ามของชุมชน และบทลงโทษ
(ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)
บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

ข้อที่	กฎกติกา/ข้อกำหนด/ข้อห้าม	บทลงโทษ/ฝ่าฝืน
ด้านแหล่งน้ำ		
5	ห้ามจับสัตว์น้ำทุกชนิดในเขตอนุรักษ์ของหมู่บ้าน ห้ามระเบิด เนื้อ(วางยา) ซิวด/ชาร์ต สัตว์น้ำในแหล่งน้ำทุกแหล่งในหมู่บ้าน	ปรับ 2,000 บาท
6	ห้ามบุดลกลายนอกจับสัตว์น้ำทุกชนิดเพื่อการค้าในเขตปกครอง	ปรับ 1,000 บาท
7	ห้ามบุดลกลายนอกเก็บของป่าเพื่อการค้า บริเวณหนองน้ำ สระเก็บน้ำ แหล่งน้ำสาธารณะของชุมชน ห้ามโกเปิดหน้าดินใกล้กว่าข้างละ 20 เมตร และห้ามใช้สารเคมีในเขต ดังกล่าว	ปรับ 500 บาท
8	ห้ามทิ้งขยะทุกชนิดลงแหล่งน้ำ ลำคลองและที่สาธารณะทุกแห่งในชุมชน	ปรับ 200 บาท
9	ห้ามกั้นลำน้ำ และผสมสารเคมีทางการเกษตรลงแหล่งน้ำ ลำห้วย	ปรับ 1,000 บาท
10	ห้ามสร้าง และทิ้งภาชนะใส่สารเคมีลงแหล่งน้ำสาธารณะทุกแห่ง	ปรับ 500 บาท

จากความเห็นชอบของที่ประชุมประชาคมหมู่บ้านเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ ๒๕๖6

บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

กฎกติกา ข้อกำหนด ข้อห้ามของชุมชน และบทลงโทษ (ด้าน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)
บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

ข้อที่	กฎกติกา/ข้อกำหนด/ข้อห้าม	บทลงโทษ/ฝ่าฝืน
ด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน		
11	การเผากำจัดเศษพืชใบที่การเกษตร พื้นที่ทำไร่ ทำสวน ต้องทำแบบกบไฟ และควบคุม มิให้ลุกลาม (ต้องจุดเผาหลังเวลา 16.00 น. เป็นต้นไป) การจุดหนึ่งครั้งได้ไม่เกิน 5 ไร่	ปรับ 500 บาท
12	ห้ามเผาขยะในชุมชนช่วงเวลาที่ทางราชการประกาศห้ามเผา (นทราคม-นพายน)	ปรับ 100 บาท
13	ห้ามเผากิ่ง / ขกลบ ใบรีตมี 500 เมตร หากไม่พร้อมชุมชน	ปรับ 500 บาท
14	ห้ามเผาข้าวโพดในชุมชน	ปรับ 1,000 บาท
15	ทุกบ้านต้องจัดทาสีของปะรำบ้าน หากไม่มีการทาสี	ปรับ 200 บาท
16	ห้ามดื่มสุราระหว่างเวลาในเขตบ้านเรือน	ปรับ 200 บาท
17	ห้ามนำสัตว์เลี้ยงปล่อยมูลในที่สาธารณะ (ให้เก็บภายใน 30 นาที)	ปรับ 100 บาท
18	กรณีทำผิดซ้ำ ปรับเพิ่ม 3 เท่า	
19	ค่าปรับทุกข้อให้หัก 75% จ่ายแก่ผู้แจ้ง	
20	กฎกติกาเป็นของบังคับใช้ • ภายในชุมชน บังคับใช้บังคับใช้ เป็นต้นไป • ภายในนอกชุมชน บังคับใช้บังคับใช้ 15 มิ.ย. 2556 เป็นต้นไป	

จากความเห็นชอบของที่ประชุมประชาคมหมู่บ้านเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2556

บ้านน้ำพาง

แนวทางการลดการเผา

บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพาง
อำเภอแม่ริม จังหวัดน่าน

1. เบื้องต้นการเผาตอซังข้าว
และเศษพืชไร่ เช่น กิ่งหรือ
ข้าวโพด โดยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์
จากฟางข้าวใส่ดินเพื่อรักษา
ความชื้นในดินแล้วปลูกพืช
ตระกูลถั่ว

2.สนับสนุนครัวเรือน
นำฟางข้าวมาเพาะ
เห็ดฟาง

3. นำตอไปมีมาทำปุ๋ย
หมักอินทรีย์แล้วนำไปใช้ปลูก
พืชผักสวนครัว ประหยัด
ค่าใช้จ่ายและสร้างรายได้เสริม

4. ควบคุมการเผาไร่
ข้าวโพดในพื้นที่ยานสูง

บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่ริม จังหวัดน่าน

การจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วม

บ้านน้ำพาง ใช้การประชุมหมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อแนวทางปฏิบัติ กฎระเบียบของหมู่บ้าน ชาวบ้านทุกคนมีสิทธิ์ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเสนอทางเลือกให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของตนเอง หากกฎระเบียบข้อไหนชาวบ้านคิดว่าไม่สามารถทำได้ ก็จะมีการเสนอทางเลือกอื่นๆ แทน และมีส่วนร่วมในการดูแล รักษา ปกป้อง ป่าไม้ แหล่งต้นน้ำ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน

บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่ริม จังหวัดน่าน

ควบคุมและระวังการเผา

ในการทำไร่ข้าวโพดในพื้นที่ราบสูง มีความลาดชันมากการจัดการจึงยังจำเป็นต้องใช้วิธีการเผาอยู่ แต่จะมีการควบคุมการเผา หากชาวบ้านต้องการจะเผาต้องมาแจ้งคณะกรรมการ หรือกำนัน โดยแบ่งโซนการจุด จุดเผาครั้งละ 3-5 โซน หลังจากเลยช่วงเวลาห้ามเผาแล้ว และให้ทำแนวกันไฟในทุกพื้นที่ที่จะจุดไฟ เพื่อป้องกันไฟลามไปยังบ้านเรือน และลามไปติดไร่ข้าวโพดในโซนอื่นๆ การควบคุมเพื่อไม่ให้เกิดการเผามากเกินไป มีควันเกิดขึ้นมากเกินไป และจะทำให้เกิด Hot Spot จำนวนมาก

บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่ริม จังหวัดน่าน

การป้องกันไฟฟ้าแบบมีส่วนร่วม

เฝ้าระวัง

ทำแนวกันไฟ

ดับไฟฟ้า

อุทยานแห่งชาติแม่จรม

บ้านน้ำพาง

การจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วม

บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพาง อำเภอบางบาล จังหวัดนนทบุรี

บ้านน้ำพาง มีการกำหนดเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาท้องถิ่น ห้ามคนภายในและภายนอกชุมชนมาจับปลาในเขตดังกล่าว (หากอยู่นอกเขตสามารถจับได้) โดยมีพันธุ์ปลาท้องถิ่น ดังนี้

ปลาเกตุหรือปลากะตัก

ปลาตะเพียน หรือปลาปาก

ปลาสร้อย หรือปลาตอง

ปลาก้าง หรือปลาก้าง

ปลาตะเพียนน้ำหรือปลาปาก

ปลาขี้กบ หรือปลาปาก

ปลาช่อนหรือปลากะตัก

ปลาตะเพียน

ปลาช่อน

ปลาช่อนหรือปลาปาก

ปลาช่อน หรือปลาปาก

ปลาช่อน

ปลาช่อนหรือปลาปาก

ปลาช่อนหรือปลาปาก

ปลาช่อนหรือปลาปาก

ปลาช่อนหรือปลาปาก

ปลาช่อนหรือปลาปาก

ปลาช่อนหรือปลาปาก

ปลาช่อนหรือปลาปาก

ปลาช่อนหรือปลาปาก

บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่ริม จังหวัดน่าน

การอนุรักษ์แหล่งน้ำ

บ้านน้ำพาง มีกฎกติกาชุมชนร่วมกัน ในการดูแลรักษา และอนุรักษ์แหล่งน้ำ ซึ่งเป็นต้นน้ำในการนำน้ำมาใช้กับระบบประปาของหมู่บ้าน รวมทั้งยังมีการสร้างฝายเพื่อกักเก็บน้ำให้มีไว้ในฤดูแล้งอีกด้วย

กฎกติกาในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ

1. ห้ามทิ้งขยะทุกชนิดลงแหล่งน้ำ ลำคลองและที่สาธารณะทุกแห่งในชุมชน ฝ่าฝืนปรับ 200 บาท
2. ห้ามเก็บสำน้ำ และผสมสารเคมีทางการเกษตรลงในแหล่งน้ำ สำหรับ ฝ่าฝืนปรับ 1,000 บาท
3. ห้ามล่าสัตว์ และทิ้งภาชนะใส่สารเคมีลงในแหล่งน้ำสาธารณะทุกแห่ง ฝ่าฝืนปรับ 500 บาท
4. ห้ามบุคคลภายนอกเก็บของป่าเพื่อการค้า บริเวณหนองน้ำ สระเก็บน้ำ แหล่งน้ำสาธารณะของชุมชน ห้ามไปเปิดหน้าดินใกล้กว่าข้างละ 20 เมตร และห้ามใช้สารเคมีในเขต ดังกล่าว ฝ่าฝืนปรับ 500 บาท

บ้านน้ำพาง

บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพาง อำเภอแวงরিบ จังหวัดน่าน

บ้านต้นแบบ
เศรษฐกิจพอเพียง
ของนายเชน

เลี้ยงหมูแบบไร้กลิ่น

แปลงผักปลอดสารพิษ

ป่าไม้สัก

มีการแบ่งพื้นที่ใช้ประโยชน์
ที่หลากหลาย ประกอบด้วย

- 1) แปลงสาธิตการปลูกข้าว
ปลอดสารพิษและเลี้ยงกบ
เลี้ยงปลา
- 2) แปลงผักปลอดสารพิษ
- 3) การปลูกป่าไม้สัก
ซึ่งขึ้นทะเบียน
กับธนาคารต้นไม้
- 4) การเลี้ยงหมูแบบไร้กลิ่น
โดยการใช้หมักชีวภาพ
ผสมอาหารให้หมูกิน

บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

แปลงนาสาธิตปลอดสารพิษ

นายเชน ยอดดง

เจ้าของบ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

บ้านน้ำพาง

บ้านน้ำปาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำปาง อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดน่าน

บ้านต้นแบบ กลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ

กลุ่มทอผ้าบ้านน้ำปาง เป็นกลุ่มทอผ้าที่ใช้สีธรรมชาติ ในการย้อมผ้า โดยใช้เปลือกไม้ที่หาได้ในท้องถิ่น และในป่าชุมชนมาใช้ย้อม และผสมเป็น สีต่าง ๆ เช่น

- ไม้ตาลเหลือง ให้สีเหลืองอ่อน
- ไม้ดู่ ให้สีแดง
- ไม้เปยบั้ง ให้สีเทา สีดำเทา
- ไม้ลิ้นฟ้า ให้สีเขียวอ่อน

นางอัสนิย์ อินขาว

ประธานกลุ่มทอผ้า

บ้านน้ำพอง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพอง อำเภอเมืองริม จังหวัดน่าน

บ้านต้นแบบ ปลอดการเผา

เป็นบ้านที่มีจุดสาธิตและจุดเรียนรู้เกี่ยวกับการลดการเผา โดยนำเศษวัสดุทางการเกษตรมาใช้ประโยชน์ และนายสมชัย สุรินทร์ เจ้าของบ้านยังเป็นวิทยากรปลอดการเผา ประจำบ้านน้ำพองอีกด้วย จุดเรียนรู้ภายในบ้านประกอบด้วย

- จุดเรียนรู้เพาะเห็ดฟางจากฟางข้าว
- จุดเรียนรู้การทำปุ๋ยหมักจากเศษวัสดุทางการเกษตร
- จุดเรียนรู้สวนผักปลอดสารพิษ
- จุดเรียนรู้การทำน้ำหมักชีวภาพ
- จุดเรียนรู้การใช้ฟางแห้งมาเป็นอาหารวัว

นายสมชัย สุรินทร์

เจ้าของบ้านต้นแบบปลอดการเผา

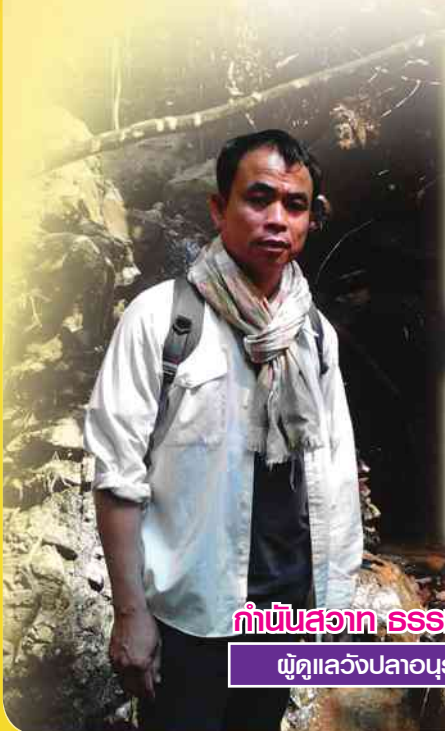

บ้านน้ำปาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำปาง อำเภอบางริม จังหวัดน่าน

บ้านต้นแบบ ออนุรักษ์แหล่งน้ำและพันธุ์ปลา

บ้านน้ำปาง แบ่งเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาไว้ 2 เขต ได้แก่

1. เขตสงวน คือพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์ปลาท้องถิ่น ที่จะเปิดให้มีการตกปลา และจับปลาได้ปีละ 1 ครั้ง
2. เขตอนุรักษ์ เป็นพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์ปลา ห้ามจับโดยเด็ดขาด แต่สามารถเยี่ยมชมและให้อาหารปลาได้เท่านั้น หากปลาที่อยู่นอกเขตก็สามารถจับได้ตามปกติ แต่ห้ามใช้ยาเบื่อ ห้ามซื้อต ห้ามระเบิดปลา ใช้เครื่องมือปกติจับเท่านั้น ทั้งนี้ มีการวางกฎกติกา ข้อห้าม และบทลงโทษ ไว้อย่างชัดเจน

กำปั่นสวาท ธรรมรักษา

ผู้ดูแลวังปลาอนุรักษ์

บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพาง อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดน่าน

การจัดการแหล่งน้ำแบบมีส่วนร่วม

ในการจัดการแหล่งน้ำของบ้านน้ำพาง มีเขตป่าต้นน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำในการใช้ทำปะการังในเขตป่าอนุรักษ์ห้วยเหี้ยะ โดยมีการบริหารจัดการน้ำผ่านระบบอ่างเก็บน้ำ ฝ่ายชะลอน้ำ ได้แก่

- อ่างเก็บน้ำห้วยสาบ เป็นแหล่งน้ำที่เป็นแหล่งอาหารของชุมชน มีการปล่อยปลาเพื่อเพิ่มจำนวนปลา มีพื้นที่วางกระชังเลี้ยงปลาเป็นอาชีพเสริมของคนในชุมชน และพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- ฝ่ายน้ำแฉะ และฝ่ายน้ำพาง เป็นฝ่ายน้ำล้น หรือฝ่ายชะลอน้ำ ที่ใช้ส่งน้ำเข้าพื้นที่เกษตร โดยมีการจัดตั้งกองทุนดูแลรักษา ขุดลอก ซ่อมแซม โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่จอน จังหวัดน่าน

สถานีควบคุมไฟฟ้าแม่จอน จะเข้ามามีส่วนร่วมกับบ้านน้ำพาง

- การประชาสัมพันธ์ ก่อนเหตุการณ์เผา โดยจะเข้ามาให้ความรู้คนในชุมชน รณรงค์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการป้องกันไฟฟ้า และการลดหมอกควัน
- ร่วมกับชุมชนในการทำแนวกันไฟ ดับไฟฟ้า การควบคุมการเผา และ จัดระเบียบการเผาพื้นที่เกษตร
- จัดอบรมเยาวชนตามโรงเรียนเกี่ยวกับการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน

“ตามกฎหมายการเผาในที่โล่ง ถือว่าผิด เเผาไม่ได้ แต่ในทางรัฐศาสตร์การปกครอง การห้ามชาวบ้านเผามันเป็นไปได้ เพราะมันเป็น วิถีของชาวบ้านที่เผากันมา แต่เราต้องควบคุมการเผา เผายังไงไม่ให้เกิดควันเกินค่ามาตรฐาน กฎหมาย เป็นสิ่งสุดท้ายที่จะนำมาใช้”

นายสมนึก เดชะปักษ์

หัวหน้าสถานีควบคุมไฟฟ้าแม่จอน

บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่ริม จังหวัดน่าน

อุทยานแห่งชาติแม่จริม เข้ามามีส่วนร่วมกับบ้านน้ำพาง หลายด้านเช่น

- สนับสนุนอุปกรณ์ในการดับไฟ
- ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนในการทำฝาย ทำแนวกันไฟ ปลูกหญ้าแฝก
- กิจกรรมให้ความรู้แก่เยาวชนในโรงเรียนบ้านน้ำพาง ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ปลูกป่าเพิ่มพื้นที่สีเขียว โดยให้การสนับสนุนพันธุ์ไม้
- ร่วมดับไฟหากเกิดเหตุไฟป่าที่รุนแรง

นายประยูร แก้วสระเสวน

เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแม่จริม

บ้านน้ำพาง

นายพลารณ์ มทวงศ์

ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแม่จริม

บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่ริม จังหวัดน่าน

อุปกรณ์

1. ฟางข้าวแห้ง
2. เชื้อเห็ดฟาง
3. กะทะขนาดใหญ่
4. แผ่นไวนิลหรือถุงพลาสติกขนาดใหญ่
5. กล่องไม้สำหรับอัดฟางเป็นก้อน หรือตระกร้า

อาหารเสริม

แป้งข้าวเหนียว รำข้าว มูลวัวแห้ง ต้นกล้วยสดสับหยาบ อย่างใดอย่างหนึ่ง

1. นำฟางมาต้มในกะเพื่อฆ่าเชื้อ และทำให้ฟางเย็น

2. เชื้อเห็ดฟางแบ่งออกเป็น 3-6 กอง

3. เอาฟางที่เย็นแล้วใส่กล่องไม้ที่เป็นแบบ ประมาณสูงประมาณ 1 คืบ แล้วโรยด้วย อาหารเสริมบริเวณขอบกล่องและตามผิว เชื้อเห็ด ทำเป็นเช่นจนเต็มกล่อง

4. ทำโครงใช้ถุงพลาสติกคลุมเพื่อรักษา อุณหภูมิและความชื้น 2-3 วันแรก รดน้ำรอบก้อนฟาง

5. สามารถใช้ตระกร้าในการเพาะเห็ดฟาง ได้เช่นกัน

6. ประมาณ 8-10 วัน เห็ดจะ ออกมาให้เก็บได้

บ้านน้ำพาง

บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพาง อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดน่าน

การใช้ฟาง เป็นอาหารสัตว์

1. นำฟางข้าวมารดด้วยน้ำเกลือ และหากมีน้ำหมักจุลินทรีย์ ก็สามารถนำมาผสมน้ำรดฟางแห้งได้
2. น้ำเกลือจะทำให้ฟางข้าวนี้มัว กินได้ง่าย และวัวชอบรสเค็ม สามารถใช้เป็นอาหารสำหรับวัวในช่วงหน้าแล้ง การนำฟางข้าวมาให้ประโยชน์ได้หลากหลายแทนการเผาทิ้งให้เสียเปล่า

บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

ปัญหามาจากเศษวัสดุทางการเกษตร

วิธีทำ

1. นำใบไม้ เศษพืช กากถั่วเหลือง ฟางข้าว ชีววัฏ มากองผสมรวมกัน
2. รดกองปุ๋ยหมักด้วยน้ำผสมสาร พด.1 หรือน้ำผสมน้ำหมักชีวภาพ
3. กลับกองปุ๋ยทุก 2 อาทิตย์ คอยรดน้ำให้กองปุ๋ยชื้นอย่างสม่ำเสมอ
4. หมักไว้ประมาณ 1-2 เดือน สามารถนำปุ๋ยไปใช้ประโยชน์ได้

บ้านน้ำพาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพาง อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดน่าน

การจัดการป่าแบบมีส่วนร่วม

บ้านน้ำพาง มีพื้นที่ป่าอยู่ใกล้ชุมชน คือป่าชุมชนโป่งแล้ง ซึ่งได้มีการแบ่งพื้นที่ป่าชุมชน ไว้ 2 ประเภท ได้แก่

1. **ป่าใช้สอย** ชาวบ้านสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์หาของป่ามาทำอาหารได้ และสามารถตัดไม้มาใช้ในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของชุมชนได้ หากตัดมาใช้ส่วนบุคคลต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ เช่น กรณีตัดไม้มาซ่อมบ้านจากเหตุไฟไหม้ หรือถูกน้ำป่าพังบ้านเสียหาย

2. **ป่าอนุรักษ์** เป็นแหล่งต้นน้ำซึ่งใช้ทำประปาภูเขา ห้ามใครเข้าไปแตะต้องหรือใช้ประโยชน์โดยเด็ดขาด ป่าชุมชนโป่งแล้ง เป็นป่าที่จัดให้มีเส้นทางธรรมชาติให้นักท่องเที่ยวมาเดินศึกษาธรรมชาติแบบนิเวศ มีกิจกรรมการบวชป่าปลูกไม้ผลเสริมในป่า ทำแนวกันไฟ และทำฝาย

บ้านน้ำปาง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำปาง อำเภอบางริบ จังหวัดน่าน

ฝาย สร้างชีวิต

จุดกำเนิดฝาย... ฝายเกิดจากแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ รัชกาลที่ 9 ได้จัดตั้งศูนย์การศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ ในการศึกษาการชลประทานที่เหมาะสมกับพื้นที่ต้นน้ำ

ฝายมีหลายรูปแบบ แต่ในบ้านน้ำปาง จะมี 2 ประเภท ได้แก่

1. ฝายถาวร ทำจากคอนกรีตเสริมเหล็ก เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ประโยชน์
2. ฝายชั่วคราว ทำจากไม้ กระจสบดิน/ทราย หินก้อนใหญ่ ทำเพื่อชะลอน้ำ

ศูนย์การเรียนรู้หมู่บ้านต้นแบบปลอดการเผา

บ้านแม่เลียบ หมู่ที่ 2 อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย

“ทาง อบต. จะส่งเสริมให้ชาวบ้าน
ไถกลบตอซึ่งไม่เน้นเผา โดยเฉพาะช่วงเวลาที่
จังหวัดประกาศห้ามเผา จะควบคุมดูแลปรับคนที่เผา 2,000
บาท แต่ไม่ดำเนินคดี และทุกปี อบต. จะสนับสนุน
เงินงบประมาณหมู่บ้านละ 5,000 บาท เพื่อใช้ในกิจกรรม
ทำแนวกันไฟ และป้องกันไฟป่า มันเป็นเงินไม่มาก
แต่คือสินน้ำใจสำหรับคนที่มาทำงาน
ได้เลี้ยงข้าวเลี้ยงน้ำ”

นายสุชาติ อุ๋นกันทา

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโชคชัย

บ้านแม่เลียบ หมู่ที่ 2 อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย

“ที่มาของหมู่บ้านปลอดการเผา ต้องย้อนกลับไปที่ 10 ปีก่อน ชาวบ้านทำไร่ทำนาและปลูกถั่วเหลือง และมีความเชื่อว่า หากจะปลูกให้งามต้องเผา แต่เมื่อมีหน่วยงานราชการเข้ามาอบรมให้ความรู้เรื่องปลอดการเผา โดยให้ใช้เศษพืชในนามาทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ ทำให้เกิดการลดการเผา”

วัฒนพงษ์ อุ่นกันทา

ผู้ใหญ่บ้านแม่เลียบ

บ้านแม่เลียบ หมู่ที่ 2 อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย

ผู้นำทางจิตวิญญาณ ก็มีส่วนสำคัญในการนำพาคนในชุมชนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมของบ้านแม่เลียบ เช่น การบวชป่า การลดการเผาไหม้ โดยใช้ เสวียน เป็นต้น

“ในการประชุมทุกคนได้มีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น ได้แสดงออก แล้วเราก็มาร่วมมือกัน นอกจากการลด เรายังหาความรู้เพิ่มเติม เช่น ที่ไหนมีการอบรมทำปุ๋ย การลดขยะ การแปรรูปฟางข้าวมาใช้ประโยชน์ การจะไปเรียนรู้ เพื่อลดการเผา”

บ้านแม่เลียบ

พระบุญ กตุสาร

พระมหาเศรษฐศิริ ปกสุรัส

บ้านแม่เลียบ หมู่ที่ 2 อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย

บ้านต้นแบบปลอดการเผา

นาข้าวปลอดการเผาและปลอดสารเคมี
ใช้วิธีโคกลบ และปุ๋ยหมักอินทรีย์

ปุ๋ยหมักจากเศษพืชและมูลสัตว์

ฟางข้าวใช้เลี้ยงสัตว์ในฤดูแล้ง

บ้านแม่เลียบ

นายติบ บุญทา

บ้านแม่เลียบ หมู่ที่ 2 อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย

○ ปุ๋ยหมักจากเศษพืชและมูลสัตว์

กองปุ๋ยที่หมักเสร็จแล้วพร้อมใช้งาน ○

วัสดุ

1. ฟางข้าว
2. เปลือกแกนข้าวโพด
3. เปลือกถั่วเหลือง
4. มูลวัว

วิธีทำ

1. นำฟางข้าว เปลือกแกนข้าวโพด
เปลือกถั่วเหลือง มากองผสมกับมูลวัว หรือ
ทำสลับชั้น แล้วตั้งกองทิ้งไว้
2. รดน้ำให้มีความชื้น หมักทิ้งไว้ 2-3 เดือน
กองปุ๋ยจะยุบตัวลงและกลายเป็นปุ๋ยหมักอินทรีย์

บ้านแม่เลียบ หมู่ที่ 2 อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย

การใช้ฟางข้าว เป็นอาหารสัตว์

1. นำน้ำผสมกากน้ำตาล ใส่ไว้ในถังหรือบ่อซีเมนต์ นำฟางข้าวมาแช่น้ำ ผสมกากน้ำตาลไว้ 1 คืน
2. น้ำผสมกากน้ำตาลจะทำให้ฟางข้าวนิ่ม วัวกินได้ง่าย และสามารถใช้เป็นอาหารสำหรับแพะได้ด้วยเป็นการนำฟางข้าวมาใช้ประโยชน์ได้หลากหลายแทนการเผาทิ้งให้เสียเปล่า

บ้านแม่เลียบ หมู่ที่ 2 อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย

การป้องกันไฟฟ้าแบบมีส่วนร่วม

ในการป้องกันและดับไฟฟ้า เมื่อเกิดเหตุ บ้านแม่เลียบมีชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน หรือ ชบร. ร่วมกับอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน หรือ อพพร. ช่วยกันเข้าไปดับไฟในเบื้องต้น ถ้าไฟฟ้ามีความรุนแรงก็จะประสานหน่วยงานภาครัฐ และหากเป็นจุดที่รถน้ำเข้าถึง อบต.จะส่งรถไปฉีดน้ำดับไฟ นอกจากนี้ยังมีการสำรวจและลาดตระเวนป่าร่วมกับเจ้าหน้าที่จากกรมอุทยานฯ เป็นการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมตามแนวทางพระราชรัฐ

บ้านแม่เลียบ

บ้านแม่เลียบ หมู่ที่ 2 อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย

บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

นางคำเพย จะรับเศษวัสดุทางการเกษตรของคนในชุมชน สามารถนำมาทิ้งกองไว้ในสวนได้ ซึ่งเศษวัสดุเหล่านี้จะถูกนำมาทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ และนำไปใช้ในแปลงผักและสวนยาง

ปุ๋ยหมักจากเศษพืช

ปลูกผักปลอดสารพิษรอบบ่อปลา

แปลงพืชที่ปลูกยางพารา

กองวัสดุทางการเกษตร

บ้านแม่เลียบ

นางคำเพย จาชุมปา

บ้านแม่เลียบ หมู่ที่ 2 อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย

ปลูกป่าในโรงเรียนเพิ่มขึ้นที่สีเขียว นักเรียน 1 คน ดูแล ต้นไม้ 1 ต้น คอยรดน้ำพรวนดิน ต้นไม้ของตนเอง

การมีส่วนร่วมของโรงเรียน

โรงเรียนอนุบาลโศภชัย แม่เลียบ-แม่บง เป็นโรงเรียนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนบ้านแม่เลียบอยู่เสมอ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง และมีจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีค่านิยมวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ผูกพันกับธรรมชาติ

ทำปุ๋ยหมักจากใบไม้เศษอาหาร

นักเรียนร่วมกิจกรรมบวชป่า

นักเรียนร่วมกิจกรรมทำนาชะลอน้ำ

บ้านแม่เลียบ

บ้านแม่เลียบ หมู่ที่ 2 อำเภอคลองหลวง จังหวัดเชียงราย

การคัดแยกขยะเพื่อในกลับมาใช้ประโยชน์

บ้านแม่เลียบ มีการคัดแยกขยะในทุกสถานที่ ไม่ว่าจะเป็นครัวเรือน วัด และโรงเรียน โดย อบต.สนับสนุนถังคัดแยกขยะ และขยะที่ถูกคัดแยกก็นำกลับมาใช้ประโยชน์ เช่น ขยะรีไซเคิลนำไปขาย ขยะอินทรีย์มาทำปุ๋ยหมัก เป็นต้น

บ้านแม่เลียบ

บ้านแม่เลียบ หมู่ที่ 2 อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย

ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง

เกิดจากแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ฯ รัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานพระราชดำริ ให้มีการปลูกต้นไม้ 3 ชนิดที่แตกต่างกัน คือ ไม้ผล ไม้โตเร็ว และไม้เศรษฐกิจ เพื่อจะทำให้เกิดป่าไม้แบบผสมผสานและสร้างความสมดุลแก่ธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ป่า 3 อย่าง คือ

1. ป่าไม้ใช้สอย คือ ไม้โตเร็ว สำหรับใช้ในครัวเรือน เช่น สะเดา ไม้ไผ่
2. ป่าไม้กินได้ คือ ไม้ผล เช่น มะม่วง และผักกินใบต่างๆ
3. ป่าไม้เศรษฐกิจ คือ ไม้ที่ปลูกไว้ขาย หรือไม้เศรษฐกิจ เช่น ไม้สัก

ประโยชน์ 4 อย่าง คือ

1. ป่าไม้ใช้สอย นำมาสร้างบ้าน ทำเล้าเปิด เล้าไก่ ดำจอบเสียม ทำหัตถกรรม หรือกระทั่งใช้เป็นเชื้อเพลิง (ฟืน) ในการหุงต้ม
2. ป่าไม้กินได้ นำมาเป็นอาหาร ทั้งพืชกินใบ กินผล กินหัว และเป็นยาสมุนไพร
3. ป่าไม้เศรษฐกิจ เป็นแหล่งรายได้ของครัวเรือน เป็นพืชที่สามารถนำมาจำหน่ายได้
4. ประโยชน์นี้ในการช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ

บ้านแม่เลียบ

บ้านแม่เลียบ หมู่ที่ 2 อำเภอคอยหลวง จังหวัดเชียงราย

อาหารสัตว์จากหอยวกกล้วย

กล้วยเป็นพืชที่นิยมปลูกและปลูกได้ง่าย ทั้งยังสามารถปลูกทำเป็นแนวกันไฟได้เพราะกล้วยเป็นพืชชุ่มน้ำ นอกจากนี้ได้ผลกล้วยมาเป็นอาหารแล้ว ต้นกล้วยหรือส่วนที่เป็นหอยวกกล้วยสามารถนำมาทำอาหารสัตว์ได้อีกด้วย

วัสดุอุปกรณ์

1. ถังน้ำมีฝาปิด
2. หอยวกกล้วย
3. น้ำตาลทรายแดง 1 กิโลกรัม
4. เกลือเม็ด 1 กิโลกรัม
5. น้ำสะอาด

วิธีทำ

1. นำน้ำสะอาดใส่ถังประมาณครึ่งถัง นำน้ำตาลทรายแดงและเกลือมาละลายน้ำ
2. สับหอยวกกล้วยให้ละเอียดใส่ลงไปจนถึงจนเต็ม ปิดฝาทิ้งไว้ประมาณ 5-7 วัน
3. เวลาให้อาหารสัตว์ เช่น ไก่ ให้ผสมหอยวกกล้วยหมักผสมรำและข้าวเปลือก อัตราส่วน 3 ต่อ 1 ต่อ 1 หมูให้ผสมหอยวกกล้วยหมักกับอาหารหมูหรือรำข้าว อัตราส่วน 1 ต่อ 1

บ้านแม่เลียบ

บ้านแม่เลียบ หมู่ที่ 2 อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย

บ้านเลียบหมู่ 2 ต.โชคชัย อ.ดอยหลวง จ.เชียงราย เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2453 โดยการนำของพ่อขุนด้วงหนัก เป็นผู้นำชาวบ้านจาก อ.ลี้ จ.ลำพูน มาตั้งหลักปักฐาน โดยยึดอาชีพหลักด้วยการทำไร่ทำนา เดิมบ้านแม่เลียบอยู่ในเขตปกครอง ของ ต.ปงน้อย อ.แม่จัน ต่อมาปี พ.ศ. 2539 จังหวัดเชียงราย ได้ตั้งกิ่งอำเภอดอยหลวงแยกออกจากอำเภอแม่จัน จึงได้ใช้ชื่อว่า บ้านแม่เลียบ หมู่ที่ 2 ต.โชคชัย อ.ดอยหลวง จ.เชียงราย นับแต่นั้นจนถึงปัจจุบัน

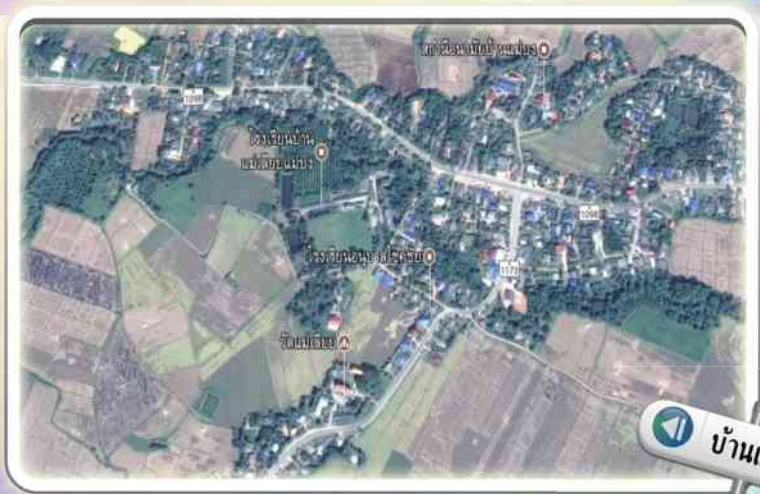
ลักษณะที่ตั้ง

ทิศเหนือติด บ้านโชคชัยหมู่ 8 และบ้านแม่บง หมู่ 7

ทิศใต้ ติดเขตอำเภอเวียงเชียงรุ้ง

ทิศตะวันตก ติด บ้านทุ่งกวางหมู่ 12

ทิศตะวันออก ติดอำเภอเชียงของ และพญาเม็งราย

บ้านแม่เลียบ หมู่ที่ 2 อำเภอค้อหลวง จังหวัดเชียงราย

หมู่บ้านปลอดการเผา บ้านแม่เลียบ

แนวทางการดำเนินงานหมู่บ้านปลอดการเผา บ้านแม่เลียบ
ใช้หลักการ “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน ในการมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรม
ต่าง ๆ เพื่อลดการเผาในที่โล่ง

บ้านแม่เลียบ

บ้านแม่เลียบ หมู่ที่ 2 อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย

กฎกติกาของหมู่บ้านแม่เลียบ

บ้านแม่เลียบ มีการวางกฎกติการ่วมกันในเรื่องของการห้ามไม่ให้ผู้ใดบุกรุกเข้าไปตัดไม้ จุดไฟ ล่าสัตว์ป่า หาน้ำมันและจับปลาทุกชนิดในเขตป่าเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งเป็นป่าชุมชนและเป็นป่าต้นน้ำ ถ้ามีใครฝ่าฝืนจะถูกปรับ 20,000 บาท และถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย

• ประกาศ •
 ห้ามมิให้ผู้ใด บุกรุกตัดไม้ทำลายป่า จุดไฟป่า ล่าสัตว์ป่า
 หาน้ำมันและจับปลาทุกชนิด ในเขตป่าเฉลิมพระเกียรติแห่งนี้
 ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนต้องถูกปรับเป็นเงิน 20,000 บาท (สองหมื่นบาท)
 และถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย - คณะกรรมการหมู่บ้าน -

บ้านแม่เลียบ

บ้านแม่เลียบ หมู่ที่ 2 อำเภอคอยหลวง จังหวัดเชียงราย

บ้านแม่เลียบ ใช้การประชาคมหมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้าน ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อแนวทางปฏิบัติ ชาวบ้านทุกคนมีสิทธิ์ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมีส่วนร่วม ในร่วมกิจกรรมการดูแล รักษา ปกป้อง ป่าไม้และแหล่งต้นน้ำ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของบ้านแม่เลียบเกิดจากความร่วมมือของ หลายฝ่าย เช่น บ้านแม่เลียบ วัดแม่เลียบ โรงเรียนอนุบาลโชคชัย บ้านแม่เลียบแม่บง องค์การบริหารส่วนตำบลโชคชัย อาสาสมัคร พืักษัทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน และหน่วยงาน ภาครัฐอื่นๆ ซึ่งเป็นไปตามแนวนโยบายประชารัฐของรัฐบาล

ร่วมรับรู้ปัญหา

ร่วมคิด/
ร่วมตัดสินใจ

ร่วมวางแผน/
วางแผนการศึกษา

ร่วมปฏิบัติ/
ร่วมกิจกรรม

ร่วมรับประโยชน์
จากสิ่งแวดล้อมที่ดี

บ้านแม่เลียบ

บ้านแม่เลียบ หมู่ที่ 2 อำเภอคอยหลวง จังหวัดเชียงราย

ที่มาของการบวชป่า พระครูมานัสสีพิทักษ์ เจ้าคณะอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ได้คิดพิธีบวชต้นไม้ขึ้นและทางหมู่บ้านแม่เลียบได้รับการนำเข้ามาใช้ในป่าชุมชนจากท่านพระมหาเศรษฐศิริ ปภัสสโร ในปี 2555 จนนำไปเกิดเป็นประเพณีของหมู่บ้านอีกหนึ่งประเพณี เพื่อเป็นกุศโลบายห้ามมิให้คนตัดไม้ทำลายป่า ต้นไม้ต้นใดที่ผ่านการบวชแล้ว ชาวบ้านจะไม่ตัดเด็ดขาด

จากนั้นก็สร้างศาลเพิงตาสำหรับอัญเชิญรุกขเทวดามาคอยปกป้องรักษาต้นไม้ แล้วทำพิธีไหว้พระแม่ธรณี ใช้หมากพลูตามธรรมเนียมทางเหนือ สำหรับการบวชต้นไม้ จะมีผ้าเหลือง ด้ายสายสิญจน์ บาตรน้ำมนต์และส้มป่อย จากนั้นโยงด้ายสายสิญจน์ไปตามต้นไม้ในบริเวณป่า แล้วโยงมายังสถานที่ทำพิธี ซึ่งจะมีพระพุทธรูปตั้งเป็นประธาน

การบวชป่า

เครื่องเซ่นสังเวยเจ้าป่าเจ้าเขา ประกอบด้วย

ข้าวเหนียวสุก 1 ปั้น

ด้ายสายสิญจน์

กล้วยสุก 1 ลูก

บาตรน้ำมนต์

หมากคำ พลูใบ

น้ำมันส้มป่อย

ผ้าเหลืองตามจำนวนต้นไม้

บ้านแม่เลียบ

บ้านแม่เลียบ หมู่ที่ 2 อำเภอคอยหลวง จังหวัดเชียงราย

เสวียนรักษ์โลก ลดการเผา

เสวียน คือสุดยอดนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมี มาแต่โบราณ ใช้เก็บเศษใบไม้และเศษวัสดุทางการเกษตร ปล่อยทิ้งไว้ไปไม้ที่ ทับถมก็จะหมักเป็นปุ๋ยอินทรีย์โดยธรรมชาติ ไม่ต้องเผาใบไม้ให้เป็นมลพิษ

อุปกรณ์

- 1) ไม้ไผ่ 2) มีด / เลื่อย 3) ค้อน 4) ลวด

วิธีทำ

- 1) ตัดไม้ไผ่ทำเป็นเสาสูงประมาณ 1 เมตร ส่วนที่เหลือเหลาให้เป็นเส้นยาว สามารถโค้งงอได้
- 2) ตอกเสาไม้ไผ่ลงดินรอบต้นไม้ระยะห่างของเสา ประมาณ 20 เซนติเมตร ปักเสาเป็นเลขคู่ เช่น 7 9 หรือ 11
- 3) นำเส้นไม้ไผ่มาจักสาน วนรอบเสาโดยขัดกันสลับเสา หากเส้นไม้ไผ่สั้น ก็สามารถไขเป็นตัวเชื่อมต่อได้

บ้านแม่เลียบ

บ้านแม่เลียบ หมู่ที่ 2 อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย

บ้านต้นแบบศาสตร์พระราชา

ศาสตร์พระราชา มีเป้าหมายในการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม บ้านของนางนิตยา ตาชมภู ได้นำแนวทางนี้มาปรับใช้ในพื้นที่ของตนเอง ดังนี้

1. เกษตรทฤษฎีใหม่
2. เศรษฐกิจพอเพียง
3. การห่มดิน

เกษตรทฤษฎีใหม่

เลี้ยงกบในบ่อซีเมนต์

ปลูกพืชแบบห่มดิน

นางนิตยา ตาชมภู

เจ้าของบ้านต้นแบบศาสตร์พระราชา

บ้านแม่เลียบ หมู่ที่ 2 อำเภอคอยหลวง จังหวัดเชียงราย

หมักปุ๋ยจากเศษอาหารแบบตะกร้าฝังดิน

วัสดุอุปกรณ์

1. ตะกร้า
2. ถังพลาสติกแบบมีฝาปิด (ขนาดของปากถังต้องเท่ากับหรือใหญ่กว่าตะกร้า)

วิธีทำ

1. ขุดหลุมฝังตะกร้าลงดินให้ปากตะกร้าเสมอกับพื้น
2. นำถังพลาสติกเจาะช่องที่ก้นถังคว่ำปิดตะกร้าไว้ แล้วใช้ฝาปิดช่องที่เจาะไว้ กั้นหนุและสัตว์มาคุ้ยเหยี่ยเศษอาหาร
3. นำเศษอาหารเศษข้าวที่กินมาใส่ลงทางช่องที่เจาะทุกวัน หากมีน้ำหมักชีวภาพสามารถนำมาใส่เพื่อช่วยลดกลิ่นและเร่งการย่อย
4. เมื่อเศษอาหารเต็มตะกร้ายกถังที่ครอบออกนำดินมาปิดแล้วปล่อยทิ้งไว้ 2 เดือนจึงมาขุดนำปุ๋ยไปใช้

ประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านแม่กลางหลวง

“นาขั้นบันไดสวยเด่น น้ำตกผาดอกเสี้ยวเย็นน่า
กลิ่นกาแฟอาราบิก้า ผืนป่าไม้เขียวขจี สู้เศรษฐกิจดีแบบพอเพียง”

ปกาเกอญอ คือ ผู้ที่ผูกพัน
และเคารพต่อธรรมชาติ บรรพบุรุษ
ของชาวปกาเกอญอในพื้นที่
ดอยอินทนนท์ อพยพมาจาก
อำเภอแม่ลาหลวง จังหวัด
แม่ฮ่องสอน เมื่อปี 2330 เข้ามา
อยู่อาศัยในบริเวณที่เรียกว่า
“มีกะคิ” โดยมีผู้นำคือ พายะวา
และพาต่าโร ขอซื้ออยู่อาศัยจาก
ผู้แทนเจ้าเมืองเชียงใหม่ที่ลำพูน
ด้วยเงิน 300 แดบ และช้างแม่
หางกุด 1 ตัว

มีกะคิ คืออาณาบริเวณหมู่บ้านที่ตั้งอยู่
ต้นน้ำแม่กลาง ซึ่งเป็นภาษาปกาเกอญอ
แปลว่า ต้นน้ำแม่กลาง ประกอบด้วยชุมชน
บ้านผาหมอน บ้านหมอนใหม่ บ้านอังก้าน้อย
บ้านแม่กลางหลวง บ้านหนองหล่ม บ้านสบหาด
บ้านแม่แอบ และบ้านม้งขุนกลาง ชุมชน
บ้านแม่กลางหลวง ชื่อทางการเรียกว่า
บ้านอังก้าน้อย แต่คนส่วนใหญ่ จะรู้จัก
ในชื่อ “บ้านแม่กลางหลวง” เป็นชุมชนพี่น้อง
ชาวปกาเกอญอ ประกอบด้วย หย่อมบ้านสบหาด
อังก้าน้อย และแม่กลางหลวง ได้จัดตั้ง
หมู่บ้านอย่างเป็นทางการ เมื่อปี 2538

เกร็ดภาษา (โอะ มี โห เป : สวัสดิ์)
(ต้า บลือ : ขอบคุณ)

“เพราะเราอยู่อาศัยตรงพื้นที่นี้มาตลอด
ตั้งแต่บรรพบุรุษ ถ้าเราไม่จัดการตรงนี้แล้ว
เราจะอยู่อย่างไร ลูกหลานจะอยู่อย่างไรและ
ที่สำคัญ ป่า คือ วิถีชีวิตของเรา เราสร้างบ้าน
หรืออะไรต่างๆก็ต้องใช้ไม้ ถ้ามีคนเพิ่มขึ้นแล้ว
เรายังไม่จัดการ ก็ไม่รู้ว่าสิ่งที่จะตามมา
คืออะไร”

นายพงษ์ทุ เชื้อสุจริตไพบุลย์
ผู้ใหญ่บ้านบ้านแม่กลางหลวง

ศูนย์เรียนรู้การจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
บ้านแม่กลางหลวง

“ในทางพระพุทธศาสนา **ธรรมะ** ก็คือ

ธรรมชาติ พระก็เปรียบเสมือนนักอนุรักษ์ธรรมชาติ

พระพุทธเจ้าเกิด ตรัสรู้และปรินิพพานในป่า ซึ่งก็ล้วนแต่เกิดจากธรรมชาติ ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นคนหรือป่า ทุกสิ่งจะต้องเกี่ยวพันกัน จึงจะอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข เราเอาธรรมชาติมาประดับประดาจิตใจให้มีความสมบูรณ์ ในแนวคิดอุดมสมบูรณ์ในธรรมะ อุดมสมบูรณ์ในสิ่งแวดล้อมต่างๆ ให้หนุนนำชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งวัดที่แม่กลางหลวงตรงนี้ ก็สร้างขึ้นด้วยแรงศรัทธา เป็นจุดศูนย์รวมของทุกศาสนา

**เราสร้างวัด พร้อมกับสร้างคน ให้คนช่วยกันดูแล
สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลในธรรมชาติ”**

พระอาจารย์บดินทร์ สีสั่งวโร
พุทธอุทยานแม่กลางหลวง (ป่าเกอญาราม)

ศูนย์บริการจัดการ
หรืออุทยานแห่งชาติแม่กลางหลวง
บ้านแม่กลางหลวง
อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

“เด็กและเยาวชนทุกคนที่นี่ มีวิถีผูกพัน
ธรรมชาติตั้งแต่เกิดจนตาย รู้จักและคุ้นเคยกัน
เป็นอย่างดี พอยุคสมัยเปลี่ยนไป เด็กรุ่นใหม่บางส่วน
เข้าไปเรียนในเมือง บางส่วนก็ยังอยู่ เริ่มเกิดช่องว่างมากขึ้น
ทำยังไงให้กลุ่มคนรุ่นใหม่ในป่าและในเมืองได้รู้จักกันเหมือน
คนรุ่นเก่าๆ เราต้องสร้างกิจกรรมเชื่อม **สร้างพื้นที่ทางความคิด**
สร้างจิตสำนึก รักษ์ป่า รักษ์ถิ่นกำเนิด สร้างบทบาทคนรุ่นใหม่
ให้มีส่วนร่วมและเป็นกำลังสำคัญ ช่วยกันสืบทอด
สิ่งที่ดีงามของบรรพบุรุษไม่ให้สูญหายไป”

นายวิทยา คูพนาหารษา (มาเซ)
แกนนำคนรุ่นใหม่ มีกะคี่

ศูนย์เรียนรู้การจัดการ
ภัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
บ้านแม่กลางหลวง
จังหวัดเชียงใหม่
ศูนย์เรียนรู้การจัดการ
ภัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
บ้านแม่กลางหลวง
จังหวัดเชียงใหม่

“**เรื่องการท่องเที่ยวชุมชน มีวัตถุประสงค์**
เพื่อเป็นการศึกษาการเรียนรู้ระหว่างคนในหมู่บ้าน
และคนต่างถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องป่า วิถีชีวิต ชาวบ้าน
นาขั้นบันไดและเสริมรายได้ ให้ชาวบ้านด้วย ตรงนี้ชุมชน
จะมาคุยกันก่อนว่าจะทำรูปแบบไหน เราไม่ครอบงำเขา แต่จะมี
คำถามให้ตัวเองก่อน จะถามว่าทำท่องเที่ยวไปทำไม เพื่อรายได้
อย่างเดียว หรือทำท่องเที่ยวเพื่อ ช่วยพัฒนาหมู่บ้าน
ให้น่าอยู่ได้ยาวนานกว่า”

นายพงษ์ศักดิ์ วนาลักษณ์เวศน์
ผู้จัดการทั่วไป
ศูนย์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
บ้านแม่กลางหลวง

ศูนย์เรียนรู้การจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
บ้านแม่กลางหลวง
เชียงใหม่ 51230
053-8811111
www.mekong.com

บ้านแม่กลางหลวงเรา เน้น การอนุรักษ์กับ
การพัฒนาต้องไปด้วยกัน บนฐานการพึ่งพาตนเอง
ตอบแทนคุณธรรมชาติ ใครใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ
ก็ต้องช่วยกันดูแล ตัวอย่างไกด์ท้องถิ่นนำเที่ยวเส้นทาง
ศึกษาธรรมชาติจะมีการเก็บ 10% (20 บาท) จากรายได้
นำเที่ยวแต่ละครั้ง(ประมาณ 200 บาท/ครั้ง) เข้าสู่
กองทุนชุมชน มีการเปิดบัญชีไว้สำหรับการซ่อมบำรุง
ถนน สะพาน เส้นทางศึกษาธรรมชาติ

นางสาวรัตนภรณ์ เจริญไพโรพนา (หมื่นดี)
ผู้ช่วยเก็บค่าบำรุงฯ ชุมชนบ้านแม่กลางหลวง

ศูนย์เรียนรู้การจัดการ
ภัยพิบัติธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
บ้านแม่กลางหลวง

ศูนย์เรียนรู้การจัดการ
ภัยพิบัติธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
บ้านแม่กลางหลวง

“ก่อนจะมาตั้งร้านกาแฟ นักท่องเที่ยว
ส่วนใหญ่ ที่มาบ้านแม่กลางหลวงก็แค่มาพักค้างคืน
และขึ้นไปเที่ยวยอดดอยอินทนนท์ต่อ ยังไม่รู้ว่า บ้านแม่กลางหลวง
ยังมีของดีอยู่มากมาย จึงเกิดแนวคิดที่จะทำร้านกาแฟ เพื่อจะดึง
นักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจุดพัก ให้ข้อมูลว่าภายในหมู่บ้านยังมี
จุดท่องเที่ยวตรงไหนอีกบ้างและ **ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม**
ในการอนุรักษ์ความสวยงามของธรรมชาติ แทนคุณนิเวศ
ด้วยการแบ่งกำไรสนับสนุนการอนุรักษ์พันธุ์ปลา
กิจกรรมเยาวชนและชาวบ้านที่เข้าไป
ทำแนวกันไฟ”

นายรัฐกิตติ์ เทพอุดม
เจ้าของร้านกาแฟอู๋มเอิบ

“ปัญหาไฟฟ้า หมอกควัน เป็นที่ยอมรับ
กันดีว่า การจัดการต้องมาจากทุกภาคส่วนจับมือกัน
ทำงานในรูปแบบประชารัฐ โดยเฉพาะเครือข่ายชาวบ้าน
ในพื้นที่เป็นกำลังสำคัญช่วยเจ้าหน้าที่ได้มาก ตอนนี้เรา
ได้แนวร่วม คนเฝ้าไฟ คนดับไฟฟ้าแล้ว ใจหทัยสำคัญ
คือ ทำอย่างไร ถึงจะได้แนวร่วมจากคนจุดไฟให้กลับใจ
จากคนทำลายมาเป็นนักอนุรักษ์ คำตอบอยู่ที่ชุมชนให้ข้อมูล
และความร่วมมือ ซึ่งภาครัฐเองก็ต้องปรับท่าที เข้าใจ
และสนับสนุนการทำงานภาคประชาชน
เช่นกัน”

นายณรงค์ฤทธิ์ คำลือ
หัวหน้าสถานีควบคุมไฟฟ้า
ดอยอินทนนท์

ศูนย์เรียนรู้การจัดการ
ภูมิปัญญาชนชาติพันธุ์
บ้านแม่กลางหลวง
อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
ศูนย์เรียนรู้การจัดการ
ภูมิปัญญาชนชาติพันธุ์
บ้านแม่กลางหลวง
อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

“บางทีมันก็แก้ปัญหาได้ โดยไม่ต้อง
พึ่งกระบวนการทางกฎหมายเพียงอย่างเดียว
อาจจะเป็นกระบวนการระดับชุมชน กระบวนการ
มีส่วนร่วม เนื่องจากว่าในภาคีเดັาก็จะมีกฎระเบียบ
เครือข่าย ซึ่งมีการตั้งขึ้นมาไม่แตกต่างเหมือน
กฎหมาย เพราะว่าตัวของกฎระเบียบมุ่งไปสู่การ
อนุรักษ์ทรัพยากรและจัดสรรทรัพยากรให้ยั่งยืน
และไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชน”

นายวุฒิพงษ์ ดงคำฟู
ผู้ช่วยอุทยานแห่งชาติ
ดอยอินทนนท์

ศูนย์เรียนรู้การจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
บ้านแม่กลางหลวง
เชียงใหม่ 57120
โทร 053-8811111, 053-8811112, 053-8811113

พงษ์ กงกัณ

อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์

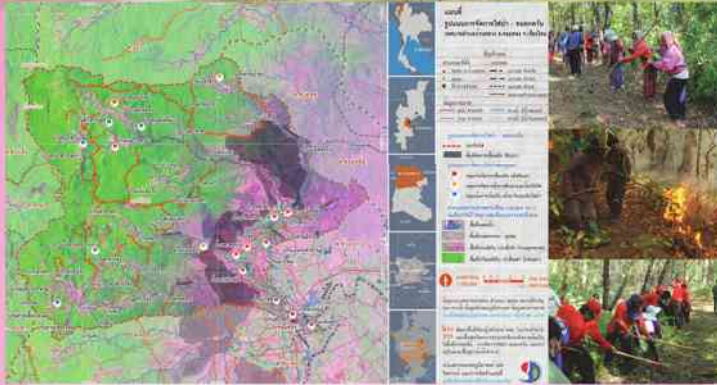
การจัดการไฟฟ้า-หมอกควัน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแม่กลางหลวง

กลไก

ความรู้

แผน

ด้วยสภาพที่เป็นป่าดิบแล้ง ดิบเขา และป่าสนเขาเป็นส่วนใหญ่ จึงจำเป็นต้อง
ป้องกันไม่ให้เกิดไฟ กลุ่มเครือข่ายจึงเน้นการป้องกัน เฝ้าระวังและดับไฟฟ้า
โดย เครือข่ายลุ่มน้ำแม่กลาง จำนวน 6 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ 6 บ้านแม่แอบ

หมู่ 7 บ้านขุนกลาง

หมู่ 8 บ้านผาหมอน

หมู่ 9 บ้านเมืองอาจ

หมู่ 17 บ้านแม่กลางหลวง

หมู่ 22 บ้านหนองล่อม

ชุมชนได้ร่วมกันแผนป้องกันไฟป่า
ตั้งแต่ปี 2528 จนถึงปัจจุบัน

ครอบคลุมพื้นที่ในค่า
กว่า 100,000 ไร่

ผลที่เกิดขึ้น

1. มีกลไกชุมชนที่รับผิดชอบร่วมกับ
หน่วยงานภาครัฐ
2. ความรู้ในการจัดการไฟฟ้าให้เหมาะสม
กับระบบนิเวศน์
3. แผนความร่วมมือระหว่างชุมชน
กับหน่วยงานของรัฐ

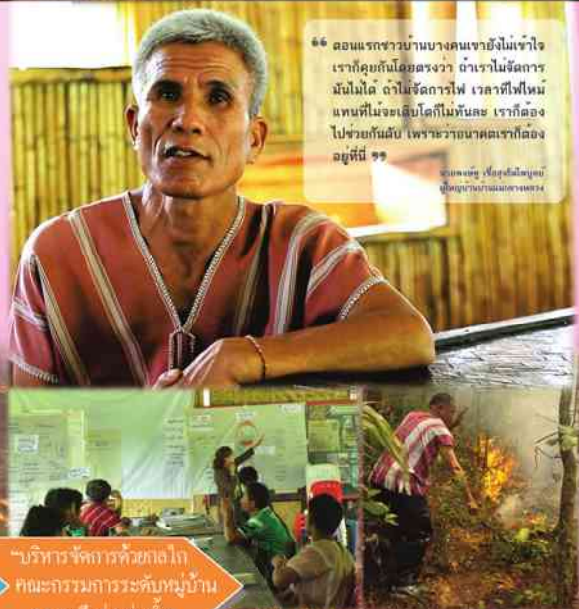

การจัดการไฟฟ้า-หมอกควัน

โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแม่กลางหลวง

เปรียบเทียบการร่วมกันในการจัดการไฟฟ้า-หมอกควัน

1. งบประมาณ: 200 บาท หากสมาชิกไม่ไปเข้าร่วมกิจกรรม
2. ไฟในพื้นที่เกษตรกรรมโดยไม่ทำแนวกันไฟ และเกิดไฟลามออกจากพื้นที่ต้องโดนเสียค่าปรับไร่ละ 3,000 บาท
3. ครบถ้วนทำแนวกันไฟแล้ว แจ้งกรรมการแล้ว แต่ยังคงเกิดไฟไหม้ลามเข้าป่า การปรับลงโทษจะอยู่ที่ดุลพินิจของกรรมการ
4. ใช้ความเชื่อ โดยการจัดทำ “พิธีสาปแช่ง” ผู้ลักลอบจุดไฟเผาป่า
5. ลาดตระเวน และเข้าดับไฟป่าในช่วงฤดูไฟป่า ร่วมกับเจ้าหน้าที่ สถานีควบคุมไฟป่า ดอยอินทนนท์
6. สร้างฝายเพิ่มความชุ่มชื้นในพื้นที่ป่า

การจัดการไฟฟ้า-หมอกควัน
ชุมชนบ้านแม่กลางหลวง

“บริการจัดการทั่วทั้งไท
คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน
และเครือข่ายชุมชน”

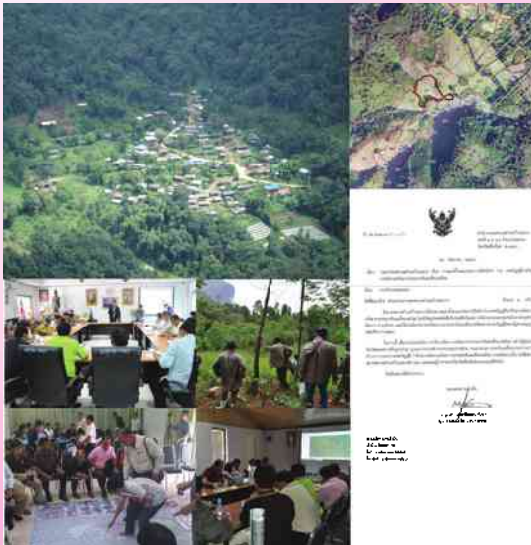

การจัดการแนวเขตที่ดินอย่างมีส่วนร่วม บ้านแม่กลางหลวง

“พิสูจน์ตัวเอง แสวงหาแนวร่วม สู่ยุคพัฒนาระบบข้อมูลและจัดทำระบบข้อมูล”

มุ่งเน้น สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชน ดำรวจข้อมูลการใช้ที่ดิน โดยใช้ ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ ในการจัดทำ “แผนแม่บทการใช้ประโยชน์ที่ดิน” เพื่อทำฐานข้อมูลแนวเขตและการใช้ประโยชน์รายแปลง และเชื่อมโยงพัฒนากฎไกความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐอย่างเป็นขั้นเป็นตอนตามกรอบกฎหมายที่เอื้อประโยชน์พร้อมกับการพัฒนากฎไกความร่วมมือและกฎกติการ่วมมกระดับเป็นเทศบัญญัติท้องถิ่น ที่เชื่อมโยงหลักสิทธิชุมชน

ได้กินจากป่า ต้องรักษาป่า ได้กินจากดิน ต้องรักษาดิน

ได้กินจากน้ำ ต้องรักษาน้ำ

ปรัชญาป่าแก่งโฮง

การจัดการแนวเขตที่ดินอย่างมีส่วนร่วม บ้านแม่กลางหลวง

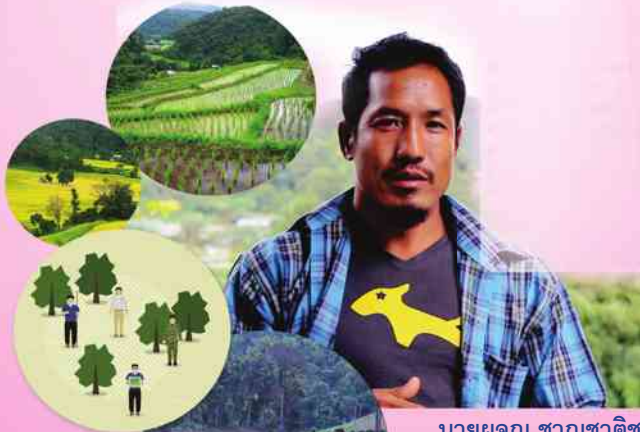
ชวนคิด

“ไม่มีผืนดินใด อบอุ้นเท่าผืนดินถิ่นเกิด”

ผืนดินต้องไม่เป็นสินค้า การสืบทอดให้ลูกหลานเป็นหน้าที่ของเรา การรับรองสิทธิทำกิน คือ เรื่องสำคัญกว่า เอกสารสิทธิเชิงปัจเจกฐาน

ข้อมูลแปลงที่ดินที่ตรงกัน จะนำไปสู่การจัดการที่ยั่งยืนและยุติความขัดแย้ง

“ความไม่เข้าใจกันระหว่างพื้นที่ทำกินของพี่น้องข้างล่างกับข้างบน สิ่งสำคัญคือ **เรื่องแนวเขต** คนบนดอยทำข้อมูล จับ GPS ตั้งกฎระเบียบ เอาความเชื่อเอากฎระเบียบของชาวบ้านมาประมวลทั้งหมด คนข้างล่างต้องไปดูแลคนบนดอย คนบนดอยก็มาดูแลคนข้างล่าง ทำให้พี่น้องข้างล่าง ข้างบนมีส่วนร่วมมีกระบวนการ”

นายผจญ ชาัญชาติชาย
รองประธานสภาตำบลบ้านหลวง

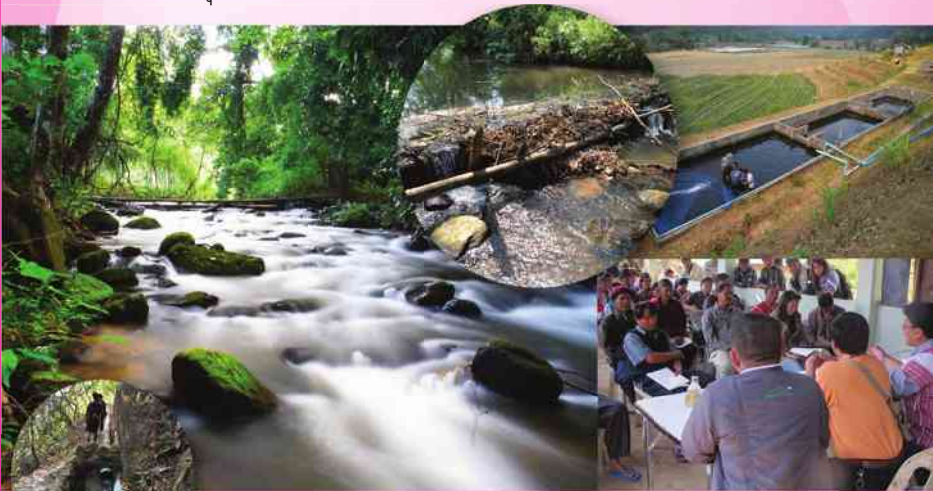

การจัดการทรัพยากรน้ำอย่างมีส่วนร่วม

บ้านแม่กลางหลวง

**“รักษาความสมบูรณ์ของกลุ่มน้ำ และเชื้อประโยชน์แก่
ทรัพยากรธรรมชาติและชุมชน”**

“ชุมชนบนพื้นที่สูงและชุมชนพื้นราบ” เจาะทำความเข้าใจและสร้างกลไกระบบ
การบริหารจัดการน้ำร่วมกันขึ้นมา ภายใต้กลไก “คณะกรรมการลุ่มน้ำใหญ่ และ
คณะกรรมการลุ่มน้ำย่อย” กำหนดกฎระเบียบและกติกาในการใช้น้ำร่วมกัน
เพื่อให้ทุกคนมีน้ำเพียงพอในการแบ่งปันและใช้ประโยชน์ร่วมกันบน
“หลักการความยุติธรรม”

ได้กินจากป่า ต้องรักษาป่า ได้กินจากดิน ต้องรักษาดิน

ได้กินจากน้ำ ต้องรักษาน้ำ

ปรัชญาบ้านก้อน้อย

การจัดการทรัพยากรน้ำอย่างมีส่วนร่วม

บ้านแม่กลางหลวง

เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ :

รักษาน้ำรักษาความหลากหลายทางชีวภาพแก่แหล่งน้ำ

ชุมชนบ้านแม่กลางหลวง อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำที่ ลำห้วยแม่กลาง ระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร เพื่อดูแลรักษาไม่ให้ปลา สัตว์น้ำสูญพันธุ์

รวมทั้งการตั้งกฎ กติกา ควบคุมดูแล

จัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เช่น ห้ามจับสัตว์น้ำในบริเวณที่

เป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของ

หมู่บ้าน ถ้าใครฝ่าฝืนจะมี

การปรับเป็นเงิน ตัวละ

500 บาท หรือ มีการ

สาปแช่ง เป็นต้น

ได้กินจากป่า ต้องรักษาป่า

ได้กินจากดิน ต้องรักษาดิน

ได้กินจากน้ำ ต้องรักษา

น้ำ

การจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีส่วนร่วม บ้านแม่กลางหลวง

การประสานความร่วมมือขององค์กรชุมชน ภาครัฐ
และองค์กรพัฒนาเอกชน

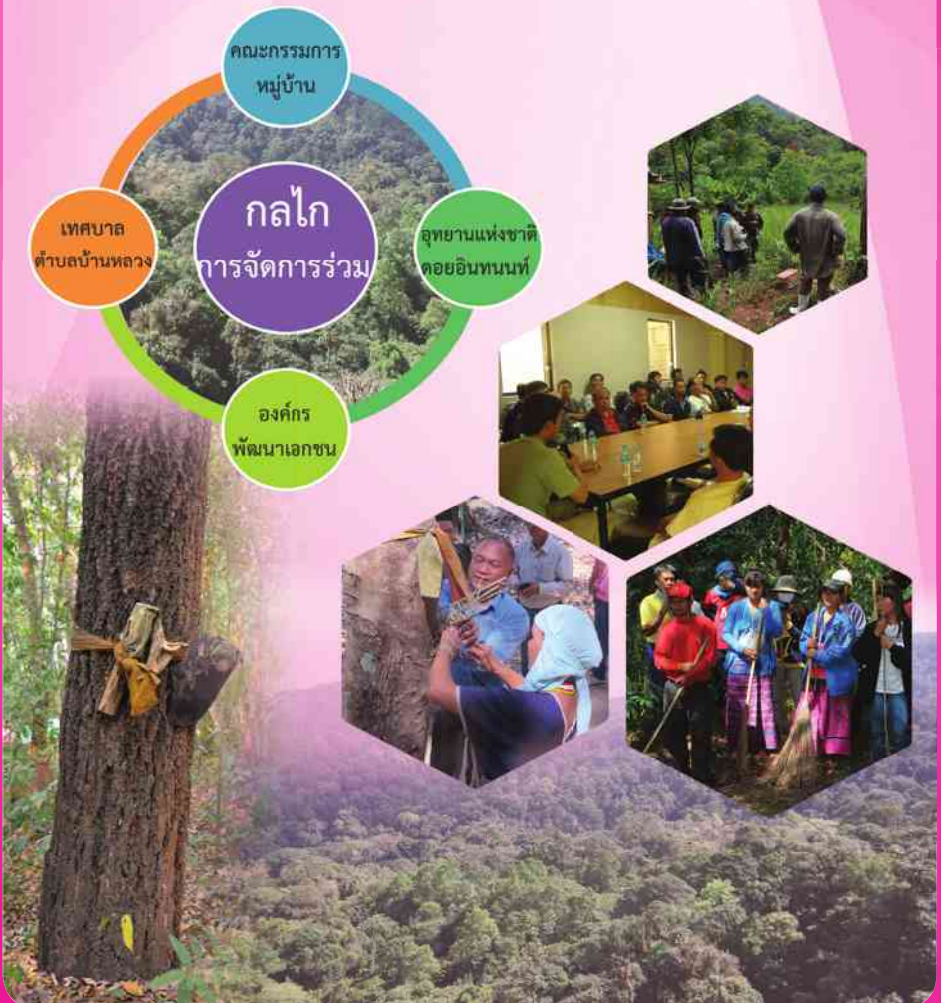
กลไกสู่ความสำเร็จ ในการจัดการป่าไม้ของบ้านแม่กลางหลวง

กุศโลบายในการดูแลรักษาป่า ชุมชนมีการจัดการป่าที่แตกต่างกัน สอดคล้อง
กับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อและภูมิปัญญาของแต่ละชุมชน เช่น พิธีบวชป่า
สืบชะตาป่า เพื่อสร้างพลัง ความศรัทธาของชุมชนในการที่จะมาร่วมกันจัดการ
ดูแลรักษา อนุรักษ์ผืนป่าไว้

การจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีส่วนร่วม บ้านแม่กลางหลวง

มีกิจกรรมในการจัดการและป้องกันไฟป่า มีกิจกรรมฟื้นฟูดูแลรักษาพื้นที่ป่า รวมถึง การจัดทำแนวเขตและตรวจยึดพื้นที่จากการรุกล้ำ ผ่านการตกลงเจรจากัน โดยมี **“การคืนพื้นที่”** ให้คณะกรรมการหมู่บ้าน

เกษตรอินทรีย์ บ้านแม่กลางหลวง

ทางเลือก ที่เหมาะสมของชุมชนที่อยู่กับป่า

ระบบการผลิตที่เป็นทางเลือกทางรอดของชุมชน ซึ่งต้องทำกิน และรักษาทรัพยากรธรรมชาติไปด้วยกัน ระบบการผลิตและการดำรงอยู่ ที่สร้างความเชื่อมั่น และความศรัทธาต่อวิถีการผลิตของชุมชน พร้อม ๆ กับ **การรักษาสมดุลธรรมชาติ** อีกทั้งยังเป็นโอกาสและทางเลือกของการเข้ามา สนับสนุนจากองค์กรภายนอก ณ วันนี้ เกษตรกรยกระดับการจัดการมาปลูก พืชผักอินทรีย์มากขึ้น พร้อมกับการสืบทอดให้ลูกหลานปลูกพืชผักอินทรีย์ เพื่อความมั่นคงของชีวิตและความยั่งยืนของธรรมชาติ

เกษตรอินทรีย์ บ้านแม่กลางหลวง ทางเลือกที่เหมาะสมของชุมชนที่อยู่กับป่า

“การปลูกพืชผักอินทรีย์ การปลูกพืชผักปลอดสาร และผักปลอดภัย
ชาวบ้านและเกษตรกรไม่ได้มองว่าเป็นเพียงทางเลือกของอาชีพเท่านั้น แต่ยังเป็นพืชที่ทำให้สุขภาพร่างกายของคนในชุมชนแข็งแรงขึ้น ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ กลุ่มผู้บริโภคเองได้กินผักปลอดสาร ผักปลอดภัย เกษตรกรเองก็มีรายได้ มีเงินออม ไม่อยากออกไปทำงานที่อื่น กลายเป็นนายตัวเองโดยไม่รู้ตัว

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านแม่กลางหลวง

“ไม่เพียงแต่การท่องเที่ยว เพื่อการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่เป็นการเข้ามาเรียนรู้กับวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งการอยู่ การกินอาหาร การพึ่งพาอาศัยป่า แหล่งน้ำ ระบบการผลิต ศิลปะ วัฒนธรรม และให้รู้จักตัวตนของชุมชนจริงๆ โดยเฉพาะการอธิบายต่อสังคม คนที่มาเที่ยว ได้เข้าใจว่า **ชุมชนที่อยู่กับป่า นั้น ไม่ได้ทำลายป่าอย่างที่เข้าใจ**”

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านแม่กลางหลวง

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านแม่กลางหลวง เริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน นอกจากความรู้ ความเข้าใจ ความชัดเจน ในการที่จะจัดการร่วมกันแล้ว **“สิ่งสำคัญ”** ที่ได้นำมาสู่ความร่วมมือในการจัดการ คือ การออกแบบวางแผนการทำงานภายใต้ความเข้าใจและความชัดเจนในการจัดการร่วมกัน โดยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ร่วมกับ คณะกรรมการหมู่บ้าน นักธุรกิจด้านสิ่งแวดล้อมภายนอก และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

กฎระเบียบการใช้เส้นทางเดินป่า (Rules of travelling wib)

1. ต้องมีไกด์ท้องถิ่นเดินทางด้วยทุกครั้ง (Only local guide leading)
2. ห้ามเดินออกนอกเส้นทาง (Beware ! Please keep on the way)
3. ห้ามทิ้งขยะทุกชนิด (Do not cast every garbages)
4. ห้ามเก็บพืชพันธุ์ทุกชนิด (Do not pick every plants)
5. ห้ามส่งเสียงดัง (Keep quiet, Please)
6. ไกด์นำเดินในแต่ละครั้งไม่เกิน 10 คนต่อไกด์ 1 คน
(1 Guide leading maximum per 10 persons)
7. หากฝ่าฝืนปรับครั้งละ 1,000 บาท (Contravention fine 1,000 Bath)

วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ บ้านแม่กลางหลวง

พิธีกรรมความเชื่อ มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของ **ชาวปกาเกอญอ** เพราะถือเป็นการสืบทอด ทางวัฒนธรรมของชนเผ่า เพื่อกำหนดบรรทัดฐาน และควบคุมพฤติกรรมทางสังคม ตลอดจนแสดงถึง ความสัมพันธ์ของ ชาวปกาเกอญอกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ที่มีผลต่อการดำรงชีพ ทั้งใน กระบวนการผลิตและความสัมพันธ์กับระบบความเชื่อของสิ่งที่เหนือธรรมชาติ รวมถึงเป็นกรอบในการประพฤติปฏิบัติของบุคคลและความสัมพันธ์ทางสังคม ในชุมชนแสดงออกในพิธีกรรมคำสอน ข้อห้ามและข้อปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ผ่านวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีปฏิบัติที่สะท้อนความสัมพันธ์กับธรรมชาติ บนฐาน ของธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ

กลไกและการขับเคลื่อนจัดการทรัพยากร บ้านแม่กลางหลวง

การจัดการร่วม” (Co-management)

หลักการและเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดความยั่งยืน นำไปสู่การสร้างระเบียบกติกา ข้อตกลงร่วมในการจัดการทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่น จนเกิดการรองรับตามระบบการจัดการทรัพยากรของชุมชนให้มีกฎหมาย ข้อบัญญัติท้องถิ่นว่าด้วยการจัดการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตำบลบ้านหลวง ภายใต้แนวคิดร่วมกันคือ **“แกนคุณนิเวศ”**

ส่วนที่ 4

บทสรุป ศูนย์เรียนรู้ประชารัฐร่วมใจ... ปลดการเผา

สรุป ศูนย์เรียนรู้ประชารัฐร่วมใจ...ปลอดการเผา

ศูนย์เรียนรู้ชุมชนต้นแบบปลอดการเผาเป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูล ข่าวสารความรู้ ของชุมชน การส่งเสริม กระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชน ในชุมชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของ ชุมชน ในการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนลดการเผาในชุมชน โดยเป็นการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

ฐานการเรียนรู้ ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ ได้แก่

1. จากจุดเริ่มต้น...สู่ศูนย์เรียนรู้ชุมชนปลอดการเผา แสดงถึงจุดเริ่มต้น การทำงานร่วมกันของชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่
2. เกษตรยั่งยืน ทางเลือกใหม่ปลอดการเผา โดยการไถกลบ
3. การจัดการพื้นที่เสี่ยงไฟฟ้า การจัดทำแนวกันไฟฝ่ายชลอน้ำเพื่อ เพิ่มความชุ่มชื้น
4. กฎกติกาสังคม...ประเพณี วัฒนธรรม ศรัทธา ชุมชนปฏิบัติตาม กฎกติกาที่ตั้งขึ้น

5. การจัดการป่าชุมชนการปลูกป่าทดแทน การอนุรักษ์พันธุ์ไม้ สมุนไพร
6. การจัดการขยะชุมชน ไม่เผาขยะในชุมชน ส่งเสริมการคัดแยกเพื่อนำไปใช้ประโยชน์
7. จิตอาสา....ความเข้มแข็ง การจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครออกตรวจตราเฝ้าระวัง ลาดตระเวน
8. วิถีชีวิต เศรษฐกิจพอเพียง เมื่อป่าอุดมสมบูรณ์ชุมชนมีรายได้จากการเก็บของป่า เห็ด ผักหวาน น้ำผึ้ง และสร้างอาชีพจักสานจากไม้ในป่าที่ช่วยกันดูแล

1. จากจุดเริ่มต้น..สู่ศูนย์เรียนรู้ชุมชนปลอดการเผา แสดงถึงจุดเริ่มต้นการทำงานร่วมกันของชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่

ชุมชนหรือหมู่บ้าน ร่วมกันประชุม วางแผน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนในการเฝ้าระวัง ป้องกันการเผาในที่โล่ง โดยรวบรวมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนดำเนินการไว้ เพื่อให้ง่ายต่อการจัดสรรกำลังคน รวมถึงง่ายต่อการติดตามผลการดำเนินงาน ว่าประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

2. เกษตรยั่งยืน ทางเลือกใหม่ปลอดการเผา

การทำการเกษตรแบบไม่เผา โดยการไถกลบเศษวัสดุเหลือทิ้งจากการเกษตร การปลูกพืชแบบไม่ไถ - ไม่เผา เป็นการปลูกข้าวโพดในพื้นที่สูงและลาดชันแบบขั้นบันได โดยไม่ไถพรวน และไม่เผา และห่อด้วยพืชตระกูลถั่ว เพื่อเพิ่มรายได้ และเพิ่มธาตุอาหารให้แก่ดิน นำเศษวัสดุทางการเกษตรไปทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ หรือพลังงานทางเลือก การปล่อยสัตว์เลี้ยง เช่น วัว เข้าไปกินวัสดุทางการเกษตร กินหญ้า เพื่อกำจัดเชื้อเพลิง

3. การจัดการพื้นที่เสี่ยงไฟฟ้า การจัดทำแนวกันไฟฝ่ายชะลอน้ำ เพื่อเพิ่มความชุ่มชื้น

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสำรวจพื้นที่เสี่ยงในการเกิดไฟฟ้า เพื่อจัดทำแนวกันไฟ โดยการถางทางเพื่อทำเป็นพื้นที่โล่งโดยการเกลี่ย และเก็บกองรวมใบไม้แห้งออก เป็นความกว้างโดยรอบพื้นที่เสี่ยง การสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น เพื่อปิดกั้นร่องน้ำหรือลำธารขนาดเล็กเป็นระยะ ๆ เพื่อใช้กักเก็บน้ำและตะกอนดินไว้บางส่วน โดยน้ำที่เก็บไว้จะซึมเข้าไปสะสมในดิน ทำให้ความชุ่มชื้นแผ่ขยายเข้าไปทั้งสองด้าน กลายเป็น ป่าเปียกช่วยป้องกันไฟฟ้า

4. กฎกติกาสังคม...ประเพณี วัฒนธรรม ศรัทธา

ชุมชนกำหนดกฎกติกา ข้อกำหนด ข้อห้ามของชุมชน และบทลงโทษ เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมให้สมาชิกในชุมชน ลด ละ เลิก การเผา เช่น ห้ามเผาป่า ห้ามเผาหญ้าและวัชพืชริมทาง ห้ามเผาขยะมูลฝอย ห้ามเผาในพื้นที่เกษตรกรรม การเผากำจัดเศษพืชในพื้นที่การเกษตร พื้นที่ทำไร่ ทำสวน ต้องทำ แนวกันไฟ และควบคุมมิให้ลุกลามอาจกำหนดบทบาทลงโทษเป็นการปรับเป็นเงิน หรืออาจมีการสร้างแรงจูงใจให้ปฏิบัติตามโดยการให้เงินรางวัล ในบางครั้งการให้รางวัลผู้แจ้งเบาะแสอาจหักมาจากเงินค่าปรับผู้กระทำความผิด

5. การจัดการป่าชุมชนการปลูกป่าทดแทน การอนุรักษ์พันธุ์ไม้ สมุนไพร

เป็นรูปแบบการใช้ที่ดิน ป่า และทรัพยากรต่างๆ จากป่า โดยมีระบบการใช้ที่ดิน ป่า และทรัพยากร อย่างชัดเจน การปลูกป่าเพิ่มพื้นที่สีเขียว การอนุรักษ์พันธุ์ไม้ สมุนไพรในชุมชน รวมทั้งมีอาณาเขตและกฎเกณฑ์การใช้เป็นที่รับรู้และยอมรับกันทั้งภายในและภายนอกชุมชนของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

6. การจัดการขยะชุมชน ไม่เผาขยะในชุมชน ส่งเสริมการคัดแยก เพื่อนำไปใช้ประโยชน์

เป็นควบคุมการเผาขยะมูลฝอยของชุมชน เช่น ไม่ทิ้งขยะในพื้นที่สาธารณะ นำไปฝังกลบแทน การทิ้ง และเผาทำลาย และไม่ให้มีการเผาขยะมูลฝอยของชุมชน การคัดแยกและการนำกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ และการจัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิลชุมชน มีการประยุกต์ใช้วัสดุทางการเกษตรเอามาทำน้ำหมักชีวภาพ และปุ๋ยหมักเช่น เปลือกถั่วลิสง แขนข้าวโพด กิ่งไม้ ใบไม้

7. จิตอาสา....ความเข้มแข็ง การจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครออกตรวจตรา เผ่าระวัง ลาดตระเวน

การจัดทีมอาสาสมัครและเตรียมความพร้อมในการออกปฏิบัติการดับไฟฟ้าชุมชน และมีความพร้อมอุปกรณ์ดับไฟฟ้า เช่น ไฟฉาย มีด ถังน้ำ ไม้ดับไฟ

8. วิถีชีวิต เศรษฐกิจพอเพียง

ชุมชนยึดหลักวิถีชีวิต เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต และ การทำเกษตร มีการแบ่งพื้นที่ใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย เช่น แปลงสาธิต การปลูกข้าวปลอดสารพิษและเลี้ยงกบเลี้ยงปลา แปลงผัก ปลอดสารพิษ การปลูกป่าไม้สัก ซึ่งขึ้นทะเบียนกับธนาคารต้นไม้ การเลี้ยงหมูแบบไร้กลิ่น โดยการใช้น้ำหมักชีวภาพผสมอาหารให้หมูกิน การดูแลรักษาป่าโดยชุมชน เมื่อป่าอุดมสมบูรณ์ชุมชนมีรายได้จากการเก็บของป่า เห็ด ผักหวาน น้ำผึ้ง และสร้างอาชีพจักสานจากไม้ในป่าที่ช่วยกันดูแล

ต้นธาร สู่ หมู่บ้านต้นแบบปลอดการเผา

ปัจจัยสู่ต้นแบบหมู่บ้านปลอดการเผา

การมีส่วนร่วม /สร้างการเรียนรู้	เสริมศักยภาพชุมชน	เครื่องมือ/กลไก
เริ่มที่ชุมชน /ชุมชนจัดการตนเอง	พูดคุยหารือ/แลกเปลี่ยน เรียนรู้เวทีประชาคม	มีกฎกติการ่วมชุมชน /ข้อบัญญัติท้องถิ่น
ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ให้ความสำคัญ	สร้างและเชื่อมโยง เครือข่าย	คณะทำงาน /กรรมการ
การรวมกลุ่ม	แสวงหาค่า	มีแผนงาน / กิจกรรม /โครงการ
ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต /พฤติกรรม	รณรงค์ประชาสัมพันธ์	มีบุคลากรช่วยในการ ดำเนินงาน
หาประเด็นร่วม	จัดเก็บข้อมูลการจัดการ มูลค่างาป่า และสถิติ	สร้างแรงจูงใจ
มีเป้าหมายร่วมที่ชัดเจน	สร้างอาชีพเสริม /สร้างรายได้	ลดตระเวน เผาไร่ร้าง
สร้างประโยชน์ร่วม	สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น	แบ่งพื้นที่การใช้ประโยชน์ ที่ชัดเจน
ศึกษาดูงาน เปิดโลกทัศน์ /ปรับใช้กับพื้นที่ตนเอง	ทำกิจกรรมต่อเนื่อง /หลากหลาย	มีกองทุนบริหารจัดการ

3 ข้อมูล

ผสมผสานองค์ความรู้ในการจัดการทั้ง
เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์
วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และโสยศาสตร์

ส่วนที่ 5

ทำเนียบ ชุมชนปลอดการเผา

ศูนย์เรียนรู้ชุมชนต้นแบบปลอดการ ปี 2556

ศูนย์เรียนรู้	เบอร์ติดต่อ	รายละเอียดศูนย์เรียนรู้
ชุมชนบ้านหัวทุ่ง หมู่ 14 ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ 50170 องค์การบริหารส่วนตำบล เชียงดาว เลขที่ 408 หมู่ 8 ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ 50170	นายสุขเกษม สิงห์คำ (ประธานชุมชน) 087 1748812 โทร 053-4563177 โทร 06 2292 8935 08 8268 6533	ฐานการเรียนรู้ภายในศูนย์มีดังนี้ 1. จากจุดเริ่มต้น...สู่ศูนย์เรียนรู้ ชุมชนปลอดการเผา 2. ป่าชุมชน...ทรัพยากรแห่งการ แบ่งปัน 3. ภูมิปัญญา วัฒนธรรม... สร้างความเข้มแข็งชุมชน 4. จักสานกล้วย...อาชีพพอเพียง 5. นวัตกรรมการจัดการขยะ... สู่ชุมชน 6. กฎกติกาสังคม...คู่กับชุมชน 7. กิจกรรมปลอดการเผา บรรเทาโลกร้อน

ศูนย์เรียนรู้	เบอร์ติดต่อ	รายละเอียดศูนย์เรียนรู้
ชุมชนบ้านแม่ยางมัน หมู่ 4 ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย 57180 องค์การบริหารส่วนตำบล ศรีถ้อย เลขที่ 59 ม. 2 ต. ศรีถ้อย อ.แม่สรวย จ.เชียงราย 57180	นายบุญฤทธิ์ เต๊ะจะ (ประธานชุมชน) 084 9504498 โทรศัพท์ : 0-5395-0063 ต่อ 12 แฟกซ์ : 0-5395-0063 ต่อ 18	ฐานการเรียนรู้ภายในศูนย์มีดังนี้ 1. จากจุดเริ่มต้น...สู่ศูนย์เรียนรู้ชุมชนปลอดการเผา 2. วิถีชุมชน...สู่การอยู่ร่วมกับป่า 3. ป่าชุมชน...ป่าของชุมชน 4. กฎกติกาสังคม...คู่กับชุมชน 5. วิถีพอเพียง...ลดปลูกหญ้า 6. เกษตรยั่งยืน...ลดการเผา
ชุมชนบ้านทุ่งศรี หมู่ ๓ ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ 54140 เทศบาลตำบลร่องขวาง เลขที่ 309 หมู่ที่ 2 ถนนยันตรกิจโกศล ต.ร่องขวาง อ.ร่องขวาง จ.แพร่ 54140	นายธีรวัฒน์ ตะวิก (ประธานชุมชน) 084 0401050 เบอร์โทรศัพท์ : 054-596-407, 054-597-366	ฐานการเรียนรู้ภายในศูนย์มีดังนี้ 1. จากจุดเริ่มต้น...สู่ศูนย์เรียนรู้ชุมชนปลอดการเผา 2. นวัตกรรมการจัดการขยะ...สู่ชุมชน 3. ฝึกปลอดสารพิษ...ชีวิตพอเพียง 4. เกษตรยั่งยืน...ปลอดการเผา 5. กฎกติกาสังคมลดการเผา...คู่ชุมชน 6. คุณค่าจากการใส่ใจร่วมกัน...ของชุมชน

ศูนย์เรียนรู้ชุมชนต้นแบบปลอดการ ปี 2557

ศูนย์เรียนรู้	เบอร์ติดต่อ	รายละเอียดศูนย์เรียนรู้
ชุมชนบ้านสามขา หมู่ที่ 6 ต.หัวเสือ อ.แม่ทะ จ.ลำปาง 52150 องค์การบริหารส่วนตำบล หัวเสือ หมู่ที่ 4 ต.หัวเสือ อ.แม่ทะ จ.ลำปาง 52150	นายบุญเรือง เฒ่าคำ (ประธานชุมชน) 08 1179 4771 โทรศัพท์/โทรสาร 054 019 711	ฐานการเรียนรู้ภายในศูนย์มีดังนี้ 1. จากจุดเริ่มต้น.. สู่ชุมชนปลอดการเผา 2. รอยเท้าพ่อ..เศรษฐกิจพอเพียง 3. บวรป่า เลี้ยงผี.. ประเพณีพื้นบ้านสามขา 4. ความเข้มแข็ง..ชุมชนบ้านสามขา 5. การจัดการพื้นที่เสี่ยง..ไฟฟ้า 6. กฎ ระเบียบ..แห่งบ้านสามขา 7. กลุ่มสัจจะออมทรัพย์.. ตำบลสามขา 8. กิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ป่า
ชุมชนบ้านดอนมูล หมู่ที่ 8 ต.บ้านปาง อ.ทุ่งหัวช้าง จ.ลำพูน 51160 องค์การบริหารส่วนตำบล บ้านปาง 94 หมู่ 9 ต.บ้านปาง อ.ทุ่งหัวช้าง จ.ลำพูน 51160	นายพนพล ธวานันท์ (ประธานชุมชน) 08 1021 1479 โทรศัพท์/โทรสาร 053 596 087	ฐานการเรียนรู้ภายในศูนย์มีดังนี้ 1. จากจุดเริ่มต้น.. สู่ชุมชนปลอดการเผา 2. สบตา...ชุมชนปลอดการเผา 3. ร่วมมือ ร่วมใจ..ชุมชนรักษ์ป่า 4. อาชีพพอเพียง..วิถีชีวิตที่เพียงพอ 5. กฎกติกาสังคม-กฎระเบียบ การรักษาป่า 6. การจัดการขยะ..ชุมชนบ้านดอนมูล

ศูนย์เรียนรู้	เบอร์ติดต่อ	รายละเอียดศูนย์เรียนรู้
ชุมชนบ้านผาขาว หมู่ที่ 4 ต.ป่อ อ.เมือง จ.น่าน 55000 องค์การบริหารส่วนตำบลป่อ 137 หมู่ 2 ต.ป่อ อ.เมืองน่าน จ.น่าน 55000	คุณนคร ผาแก้ว 09 3132 1749 09 3137 5945 โทร. 054 718828-9	ฐานการเรียนรู้ภายในศูนย์มีดังนี้ 1. สบตา..ชุมชนบ้านผาขาว 2. จุดเริ่มต้นสู่...ศูนย์การเรียนรู้บ้านผาขาว 3. การจัดการพื้นที่ป่าชุมชน 4. กฎ กติกา..ระเบียบสังคม 5. วิถีชีวิต..เศรษฐกิจพอเพียง 6. วัฒนธรรมและประเพณีบ้านผาขาว 7. การจัดการขยะ..ชุมชนบ้านผาขาว
ชุมชนบ้านร่องปอ หมู่ที่ 7 ตำบลดงเจน อำเภอภูพานยาว จังหวัดพะเยา 56000 เทศบาลตำบลดงเจน ด.ดงเจน กิ่ง อ.ภูพานยาว จ.พะเยา 56000	นายศรีทวน อินตะ (ประธานชุมชน) 08 9557 0233 โทรศัพท์/โทรสาร 054 422 973	ฐานการเรียนรู้ภายในศูนย์มีดังนี้ 1. จากจุดเริ่มต้น..สู่ชุมชนปลอดการเผา 2. ป่า น้ำ..หัวใจของชุมชน 3. วิถีชุมชนพอเพียง..กับอาชีพเพียงพอ 4. กติกาสังคม..ควบคุมหมอกควัน 5. เกษตรกรรม..ทางเลือกใหม่ปลอดการเผา 6. การจัดการขยะ..ชุมชนบ้านร่องปอ

ศูนย์เรียนรู้ชุมชนต้นแบบปลอดการ ปิ 2557

ศูนย์เรียนรู้	เบอร์ติดต่อ	รายละเอียดศูนย์เรียนรู้
ชุมชน บ้านหัวน้ำแม่สะกิด หมู่ที่ 10 ต.ผาบ่อง อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน 58000 องค์การบริหารส่วนตำบล ผาบ่อง หมู่ที่ 1 บ้านผาบ่อง ต.ผาบ่อง อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน 58000	นายจรรยา ปิยชาติภาคกุล (ประธานชุมชน) 085 6264494 โทร. 053 686048	ฐานการเรียนรู้ภายในศูนย์มีดังนี้ 1. จากจุดเริ่มต้น.. สู่ชุมชนปลอดการเผา 2. การจัดการพื้นที่เสี่ยง..ไฟฟ้า 3. ป่า..น้ำหัวใจของชุมชน 4. วิถี..ชุมชนพอเพียง 5. ประเพณี วัฒนธรรม.. ความเข้มแข็งชุมชน 6. ระเบียบ..กติกาสังคม 7. การจัดการขยะ.. ชุมชนบ้านหัวน้ำแม่สะกิด

ศูนย์เรียนรู้ชุมชนต้นแบบปลอดการ ปี 2558

ศูนย์เรียนรู้	เบอร์ติดต่อ	รายละเอียดศูนย์เรียนรู้
ชุมชนบ้านลองลือบุญ หมู่ที่ 3,6,8 ต.บ้านหนอง อ.สอง จ.แพร่ 54120 เทศบาลตำบลสอง เลขที่ 327 หมู่ที่ 3 ต.บ้านกลาง อ.สอง จ.แพร่ 54120	นายคมกริช ไทยเก่ง (ประธานชุมชน) 08 3152 2230 08 9263 1928 โทร. 054 591712	ฐานการเรียนรู้ภายในศูนย์มีดังนี้ 1. บันทึกรักข้อตกลง.. ชุมชนต้นคิดรักสิ่งแวดล้อม 2. ศูนย์เรียนรู้การจัดการขยะ.. ภายในครัวเรือน 3. กิจกรรมหน้าบ้านน่ามอง.. สิ่งแวดล้อมน่าอยู่ 4. ศูนย์เรียนรู้การผลิต ผลิตภัณฑ์กระดาษสา เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 5. ศูนย์เรียนรู้ป่าชุมชนห้วยโป่ง ห้วยซ่าน (แพะผักหวาน) 6. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ศูนย์เรียนรู้	เบอร์ติดต่อ	รายละเอียดศูนย์เรียนรู้
ชุมชนบ้านต่อแพ หมู่ที่ 1 ต.แม่เงา อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน 58140 องค์การบริหารส่วนตำบล แม่เงา 160 หมู่ 1 บ.ต่อแพ ต.แม่เงา อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน 58140	นายชัยเดช สุทินกรณ์ (ประธานชุมชน) 081 9807743 โทร. 053 064037-8 โทรสาร. 053 064110	ฐานการเรียนรู้ภายในศูนย์มีดังนี้ 1. แกนนำ ผู้นำ.. ชุมชนเข้มแข็งบ้านต่อแพ 2. การจัดการ..พื้นที่เสี่ยงไฟฟ้า 3. เกษตรอินทรีย์..ชีวิตดีมีสุข 4. กฎ กติกาสังคม.. ชุมชนบ้านต่อแพ 5. ประเพณี วัฒนธรรม.. ชุมชนบ้านต่อแพ 6. ภูมิปัญญา..ชาวบ้านต่อแพ 7. การจัดการขยะ.. ชุมชนบ้านต่อแพ
ชุมชนบ้านป่าบุก หมู่ที่ 10 ต.แม่แรง อ.ป่าซาง จ.ลำพูน 51120 เทศบาลตำบลแม่แรง 199 หมู่ที่ 2 ต.แม่แรง อ.ป่าซาง จ.ลำพูน 51120	นายสนั่น สมจันทร์ (ประธานชุมชน) 081 9937329 096 6030714 โทร. 053 556732-3	ฐานการเรียนรู้ภายในศูนย์มีดังนี้ 1. ธรรมเนียม..บ้านป่าบุก 2. การจัดการ..ขยะในบ้าน 3. การจัดการ..ขยะในสวน 4. การจัดการ..ขยะตามถนน 5. การจัดการ..ขยะในโรงงานศพ

ศูนย์เรียนรู้	เบอร์ติดต่อ	รายละเอียดศูนย์เรียนรู้
ชุมชนบ้านปี่ หมู่ที่ 1 ต.เวียง อ.เชียงคำ จ.พะเยา 56110 เทศบาลตำบลเวียง 199 หมู่ที่ 7 ต.เวียง อ.เชียงคำ จ.พะเยา 56110	นายศรיתน ใจดี (ประธานชุมชน) 089 9539476 โทร. 054 452550 โทรสาร. 054 452204	ฐานการเรียนรู้ภายในศูนย์มีดังนี้ 1. เส้นทางแหล่งเรียนรู้ ธรรมชาติ...ป่าชุมชนบ้านปี่ 2. ร่วมมือ ร่วมใจ...ชุมชนรักษ์ป่า 3. การจัดการ...พื้นที่เสี่ยงไฟป่า 4. กฎ กติกาสังคม...ควบคุมหมวกควัน 5. ประเพณี วัฒนธรรม... ความเข้มแข็ง 6. การจัดการขยะ...ชุมชนบ้านปี่
ชุมชนบ้านม้ง-ดอยปูย หมู่ที่ 11 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200 เทศบาลตำบลสุเทพ 98 หมู่ 5 ถ.คันคอง ซลประทาน ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200	นายเมธาพันธ์ เฟื่องฟูกิจการ (ประธานชุมชน) 093 1972255 081 2794559 โทร. 053 329251-2 โทรสาร. 053 329251-2	ฐานการเรียนรู้ภายในศูนย์มีดังนี้ 1. กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ.. บ้านม้งดอยปูย 2. แนวป้องกันไฟป่า.. การเฝ้าระวังไฟป่า 3. จิตอาสา..รักษ์ป่า รักซ์ดอย 4. สร้างฝายชะลอน้ำ.. อนุรักษ์ป่าต้นน้ำ 5. บูรณาการเครือข่ายความร่วมมือ.. ดอยปูย ดอยสุเทพ 6. ประเพณี วัฒนธรรม.. ความเข้มแข็งชุมชน

ศูนย์เรียนรู้	เบอร์ติดต่อ	รายละเอียดศูนย์เรียนรู้
ชุมชนบ้านแม่กีดหลวง หมู่ที่ 1 ต.แม่กาษา อ.แม่สลด จ.ตาก 63110 องค์การบริหารส่วนตำบล แม่กาษา 728 หมู่ที่ 2 ต.แม่กาษา อ.แม่สลด จ.ตาก 63110	นายพนม นามผาญ (ประธานชุมชน) 089 8578402 โทร. 055 557154	ฐานการเรียนรู้ภายในศูนย์มีดังนี้ 1. ก้าวแรกแม่กีดหลวง.. สู่ชุมชนปลอดการเผา 2. การจัดการป่าชุมชน.. แบบการมีส่วนร่วม 3. องค์กรหมู่บ้านเข้มแข็ง.. เพื่อพิทักษ์ป่าชุมชน 4. เศรษฐกิจพอเพียง.. บ้านแม่กีดหลวง 5. กวาระเบียบ ข้อปฏิบัติ..ป่า ชุมชนบ้านแม่กีดหลวง 6. ประเพณี ความเชื่อ..ศรัทธา บ้านแม่กีดหลวง

ศูนย์เรียนรู้	เบอร์ติดต่อ	รายละเอียดศูนย์เรียนรู้
ชุมชนบ้านแม่हांใต้ หมู่ที่ 6 ต.เวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย 57260 เทศบาลตำบล เวียงกาหลง 111 หมู่ที่ 6 ต.เวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย 57260	นายสงวน ศรีวิชัย (ประธานชุมชน) 08 1126 3437 09 3048 8597 โทร. 053 704510 โทรสาร. 053 704308	ฐานการเรียนรู้ภายในศูนย์มีดังนี้ 1. กลุ่มรักษ์ป่าดอยกู่เบีย.. สู่ป่าชุมชน..ป่าอนุรักษ์ บ้านแม่हांใต้ 2. ฝ่ายชลอหน้า.. เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ 3. จิตอาสา..ดับไฟป่า 4. แนวกันไฟ..แบบไม่เผา 5. ปลุกป่า..รักษ์ป่า 6. พิธีกรรมบวชป่า..สืบชะตา.. เลี้ยงผีขุนน้ำ
ชุมชนบ้านส้อ หมู่ที่ 9 ต.เปือ อ.เชียงกลาง จ.น่าน 55160 องค์การบริหารส่วนตำบล เปือ ต.เปือ อ.เชียงกลาง จ.น่าน 55160	นายพินิจ หน่อท้าว (ประธานชุมชน) 082 1805136 โทร. 054 798724 โทรสาร. 054 797497	ฐานการเรียนรู้ภายในศูนย์มีดังนี้ 1. ก้าวแรกบ้านส้อ.. สู่ชุมชนปลอดการเผา 2.- การจัดการ..พื้นที่เสี่ยงไฟป่า 3. วิถีชุมชนเพียงพอ.. กับอาชีพพอเพียง 4. การมีส่วนร่วม..กลามอนุรักษ์น้ำส้อ 5. กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ.. กลุ่มรักษ์น้ำส้อ 6. ประเพณี วัฒนธรรม..ความเข้มแข็ง

ศูนย์เรียนรู้	เบอร์ติดต่อ	รายละเอียดศูนย์เรียนรู้
ชุมชนบ้านต้นตอง หมู่ที่ 5 ต.พิชัย อ.เมือง จ.ลำปาง 52000 องค์การบริหารส่วนตำบล พิชัย เลขที่ 444 หมู่ที่ 7 ต.พิชัย อ.เมือง จ.ลำปาง 52000	นางยุพิน (แกนนำชุมชน) 08 8959 0087 08 3481 8266 นายมานิตย์ อุ่นเครือ นายก อบต. 054-315742	ฐานการเรียนรู้ภายในศูนย์มีดังนี้ 1. จากจุดเริ่มต้น.. - สู่ชุมชนปลอดการเผา 2. การจัดการ..พื้นที่เสี่ยงไฟฟ้า 3. กิจกรรมส่งเสริม..การอนุรักษ์ป่า 4. ประเพณี วัฒนธรรม ความเข้มแข็ง 5. กฎกติกาสังคม.. - ควบคุมหมอกควัน 6. วิถีชุมชนเพียงพอ.. - กับอาชีพพอเพียง

ศูนย์เรียนรู้ชุมชนต้นแบบปลอดการ ปี 2559

ศูนย์เรียนรู้	เบอร์ติดต่อ	รายละเอียดศูนย์เรียนรู้
ชุมชนบ้านน้ำปาง หมู่ 4 ต.น้ำปาง อ.แม่จริม จ.น่าน 55170 องค์การบริหารส่วนตำบล น้ำปาง ต.น้ำปาง อ.แม่จริม จ.น่าน 55170	กำนันสวาท (ประธานชุมชน) 085 6279436 โทร 054-731358	ฐานการเรียนรู้ภายในศูนย์มีดังนี้ 1. กฎระเบียบชุมชน 2. เฝ้าระวังและป้องกันไฟฟ้า 3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน 4. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ 5. เศรษฐกิจพอเพียง เพิ่มรายได้

ศูนย์เรียนรู้	เบอร์ติดต่อ	รายละเอียดศูนย์เรียนรู้
ชุมชนบ้านแม่เลียบ หมู่ 2 ต.โชคชัย อ.ดอยหลวง จ.เชียงราย 57110 องค์การบริหารส่วนตำบล โชคชัย ต.โชคชัย อ.ดอยหลวง จ.เชียงราย 57110	นายวัฒนพงษ์ อุ้นกันทา (ประธานชุมชน) 08 6185 6292 08 7728 2075 โทรศัพท์ : 053 790041	ฐานการเรียนรู้ภายในศูนย์มีดังนี้ 1. กฎระเบียบชุมชน กติกาชุมชน 2. การมีส่วนร่วมของประชาชน 3. กิจกรรมเฝ้าระวังไฟป่า และหมอกควัน 4. วิธีชีวิตพอเพียง

ชุมชนบ้านแม่กลางหลวง หมู่ ๓ ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ 50160 เทศบาลตำบลบ้านหลวง ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ 50160	นายมานพ คีรีภูวดล (ประธานชุมชน) 086 6715917 โทร. 054 596 407 054 597 366	ฐานการเรียนรู้ภายในศูนย์มีดังนี้ 1. การจัดการป่าชุมชน 2. อนุรักษ์ฟื้นฟู สืบทอดวัฒนธรรม 3. วิธีชีวิตแบบพอเพียง.. พึ่งพาธรรมชาติ 4. กฎ ระเบียบบ้านแม่กลางหลวง

คณะผู้จัดทำ คู่มือ ประชากรรัฐร่วมใจ ฝ่าระงังไฟฟ้า ลดหมอกควัน

ที่ปรึกษา

นายสากล ลินะกุล	อธิบดีกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
นางสุวรรณา เตียรต์สุวรรณ	รองอธิบดีกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
นายสุรัชย์ อจลบุญ	รองอธิบดีกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
นายบรรพต อมราภิบาล	ผู้อำนวยการกองส่งเสริมและเผยแพร่

บรรณาธิการ

นางสาวระเบียบ ภูผา	ผู้อำนวยการกลุ่มสื่อสิ่งแวดล้อม และกิจการพิเศษ

กองบรรณาธิการ

นางภาวิณี ณ สายบุรี	ผู้อำนวยการกลุ่มบรรณรักษ์
นางสาวเพชรดา อ้อชัยภูมิ	นักวิชาการเผยแพร่ชำนาญการ
นายวรกร แต่น้ำชัย	นักวิชาการเผยแพร่ปฏิบัติการ
นายปณชญา พัฒนสุข	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมปฏิบัติการ

จัดทำโดย

กองส่งเสริมและเผยแพร่
กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
พิมพ์ครั้งที่ 1 ปีที่พิมพ์ กุมภาพันธ์ 2560 จำนวน 7,000 เล่ม

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
49 พระรามหก ซอย 30 ถนนพระรามที่ 6
แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400
โทร. 0 2278 8453 โทรสาร 0 2298 5738
www.deqp.go.th